

T.C

**NEVŞEHİR HACIBEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL BİLGİLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE
ANTROPOLOJİK KAVRAMLARIN
ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ**

**Yüksek Lisans Tezi
Didem Ece MAGAT**

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Ali MEYDAN**

**OCAK 2020
NEVŞEHİR**

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNDE ANTROPOLOJİK KAVRAMLARIN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİNE GÖRE İNCELENMESİ

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi 2022, Didem Ece Magat

Danışman: Prof. Dr. Ali Meydan

ÖZET

Bu çalışma Kırşehir ilinde Sosyal Bilgiler dersini almış olan öğrencilere yönelik olup Antropoloji disiplini ve Sosyal Bilgiler öğretimi program içeriğinde yer alan ortak sayılabilecek kavramlar üzerinden değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmenin öğretim programı ve ders programı hazırlayanlarına, akademisyenlere, öğretmenlere, öğrencilere, Antropoloji disiplininden ve kültürel aktarım yoluyla bilgi ve merak oluşturacak şekilde, Sosyal Bilgiler öğretiminde daha çok kullanılmasının katkı sağlaması amaçlanmıştır.

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılarak yapılmıştır. Bu araştırmanın çalışma grubu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Kırşehir ili ilkokul ve ortaokul öğrencilerine toplam 40 öğrenci üzerinden açık uçlu form oluşturularak gerçekleştirilmiştir. Veriler elde edildikten sonra içerik analizi yöntemi ile değerlendirme yapılmıştır.

Araştırma ile ilgili bulgular, maddeler halinde sunulmuştur. Araştırma sonucunda; Sosyal Bilgiler öğretiminde Antropoloji disiplininden ve kültürel aktarımda öğretmenlerin daha çok yararlanmalarını, öğrencilerin bilgi ve merak düzeylerini artıracak şekilde daha çok kullanılmasının öğrencilere yarar sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, Kültür, İnsan, Antropoloji

EXAMİNİNG ANTHROPOLOGİCAL CONCEPTS İN SOCIAL STUDİES TEACHİNG ACCORDİNG TO STUDENT VIEWS

Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Institute of Social Sciences

Department of Social Studies Education

Master Thesis 2022, Didem Ece Magat

Advisor: Prof. Dr. Ali Meydan

ABSTRACT

This study has been evaluated through the common concepts in the content of the Anthropology discipline and Social Studies teaching program for students who have taken the Social Studies course in Kırşehir. It is aimed to contribute to the use of the evaluation made more in the teaching of Social Studies from the discipline of Anthropology to the curriculum and course program preparers, academicians, teachers and students.

The research was conducted with a survey study, one of the qualitative research methods. The study group of this research was carried out by creating a questionnaire on 40 students in total for primary and secondary school students in Kırşehir province in the 2020-2021 academic year. After the data were obtained, the evaluation was made with content analysis.

Findings related to the research are presented as items. As a result of the research; It has been concluded that it will be beneficial for teachers to benefit more from the discipline of Anthropology in Social Studies teaching, and to use the concepts that have accumulated from past to present within the scope of cultural transfer to students, effectively and in a way that will increase their use in social life.

Keywords: Social studies, Culture, Human, Anthropology

ÖN SÖZ

Sosyal Bilgiler eğitimi, insanın içinde yaşadığı toplumdaki değerleri benimsemesini sağlayan eğitim derslerinden biridir. Bireyin toplumda uyumlu yaşamasını sağlar. Toplumun kültürünü, milli değerlerini, coğrafik özelliklerini bilen bireyler yetiştirmeyi hedefler. Yaşanılan coğrafyada gelişen tarihi ve kültürel olaylar dönemsel olarak değişiklikler gösterir. Bu durum eğitim derslerini de etkiler. Derslerin ülkenin içinde bulunduğu eksik görülen ya da bireyin daha donanımlı ve bilimsel bilgileri öğrenebilen bireyler olarak eğitim-öğretim görmesini hedefleyerek düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler ülkemizde ve Dünya'nın her yerinde yapılmaktadır. Toplumun yapısı eğitime, ülkenin yetiştirmek istediği ahlak ve manevi değerler toplum düzeni ile iç içe olduğu için sürekli yenilik ve geliştirilmiş programlar oluşturulmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı eğitim düzenlemelerini ders program içeriklerini oluşturarak sağlamaktadır. Program içeriklerinin düzenlemesi bakıldığında daha çok bireyi iyileştirme amacı taşımaktadır. Var olan içeriği kökten değiştirmek değil esasında üzerine eksik görülen kısımları eklemektir. Değişen dünya düzeninde her alanda değişiklikler ve düzenlemeler sadece eğitim alanındaki çalışmalar yansımaz her alana yansıtılmaktadır.

Bu çalışma da bireyin toplumdaki yerini anlamasını, Antropoloji disiplininin Sosyal Bilgiler eğitiminde daha çok ortak kültür birikimine sahip kavramların kullanımını sağlayacak bir farkındalık oluşturmak istenilmiştir. Şöyle ki, topluma yön veren eğitim sistemi içerisinde en önemli ders içeriğine sahip olan “Sosyal Bilgiler Eğitimi” ile bu eğitim sistemini daha çok geliştireceği düşünülen “Antropoloji” biliminin de yarar sağlaması düşünülerek “Kültürel Aktarımın” etkisi anlatılmaya çalışılmıştır. Kültürel aktarımda kullanılan toplumu ilgilendiren Sosyal bilgiler eğitiminde de ortak oluşturulabilecek kavramlar üzerinden çalışma yapılmıştır.

Toplum ve geleceği çağdaş ve medeni bir insan olarak etkisi altına alması istenilen eğitim bilimlerinin yararlanacağı disiplinler üzerinde çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada bahsi edilen antropoloji insan bilimi ve kültürel aktarımın toplumda nasıl yapıldığına dikkat edilmiştir.

Bireyin çağdaş ve medeni bir boyuta ulaşmasında, Antropoloji biliminin ve kültürel aktarımın etkisi anlatılarak ilkököl ve ortaoköl öğrencilerinin Sosyal Bilgiler eğitim programının yanında, kendilerinin diğer disiplinlerden de yararlanmaları öğretmenlere ve öğrencilere yarar sağlayacağı konusunda bir yeni bakış sağlayacağı düşünülerek bu çalışma yapılmıştır.

TEŞEKKÜR

Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı bünyesinde hazırlanan bu çalışma “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Antropolojik Kavramların Öğrenci Görüşlerine Göre İncelenmesi”ni içermektedir.

Bu çalışmayı birlikte yürüttüğüm tez danışmanım Prof. Dr. Ali Meydan’a teşekkür ederim.

Çalışmama destek olan Doç. Dr. Emine Zehra Turan Hocam’a teşekkür ederim.

Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı bünyesinde görev yapan Hocalarım Prof. Dr. Abdulkadir Uzunöz’e, Dr. Öğr. Üyesi Barış Çiftçi’ye Dr. Öğr. Üyesi Recep Kürekli’ye, Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Durmaz’a teşekkür ederim.

Çalışmama ve eğitim hayatıma en büyük desteklerini sağlayan bu zamana kadar hiçbir zaman esirgemeyen en büyük servetim olan kıymetli aileme, maddi ve manevi unsurları hiçbir zaman esirgemeyen hakkını ödeyemeyeceğim en kıymetli varlığım olan annem Sevgi Magat’a ve ailemin diğer üyelerine teşekkür ederim.

18/02/2022

DİDEM ECE MAGAT

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK	ii
TEZ YAZIM KILAVUZUNA UYGUNLUK	iii
KABUL ve ONAY SAYFASI	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖN SÖZ	vii
TEŞEKKÜR	viii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLolar LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Sosyal Bilgiler	6
1.2. Kültür	10
1.3. Kültürel Gecikme	14
1.4. Alt Kültür	15
1.5. Kültürel Yozlaşma	15
1.6. Kültür Ögesi	16
1.7. Kültürleme	17
1.8. Kültür Karmaşası	17
1.9. Kültür Emperyalizmi	18

1.10. Aile.....	18
1.11. Kültür Aktarımı.....	19
1.12. Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihçesi.....	20
1.13. Sosyal Bilgiler Eēitimi ve Sosyal Bilimler İlişkisi.....	30
1.14. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Antropoloji İle İlişkisi.....	30
1.15. Kültür- Eēitim- Antropoloji İlişkisi.....	32
1.16. İlgili Araştırmalar.....	33

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli.....	39
2.2. Çalışma Grubu.....	39
2.3. Veri Toplama Aracı.....	40
2.4. Araştırma Süreci.....	40
2.6. Verilerin Analizi.....	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1. Bulgular.....	44
SONUÇ VE TARTIşMA.....	50
ÖNERİLER.....	54
KAYNAKÇA.....	55
ZGEMIş.....	58

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1 Kùltürün Kullanım Alanları ve Anlamları	13
Tablo 2 Ders İçeriğindeki Hedefler.....	21
Tablo 3 Türkiye’de Sosyal Bilgiler Tarih Şeridi.....	25
Tablo 4 Öğrenme Alanlarına Göre Doğrudan Verilmesi Beklenen Becerilerin Dağılımı	29
Tablo 5 Çalışma Grubu Tablosu	39
Tablo 6 İlkokul ve Ortaokul Öğrencilerinin Anket Sorularının Değerlendirilmesi ...	42

GİRİŞ

Problem Durumu

Sosyal Bilgiler Eğitimi ilkököl ve ortaoköl derslerinde başlayarak bireyin yaşamı boyunca devam eden bir eğitimi konu edinmiştir. Bireyin toplumda kazanması gereken davranışları ve düşüncelerini iyileştirmesini hedefler. Program içeriği ülkenin içinde bulunduğu milli değerlere göre zamanla değişmiş ve değişmeye devam etmektedir. Bireyi konu alan bu eğitim sistemi farklı disiplinlerden de yararlanabilmektedir. İnsanı konu alan antropoloji disiplini Sosyal Bilgiler Eğitime yarar sağlayacaktır. İnsanı hem biyolojik yönden inceleyen hem de kültürel aktarım konusunda en etken faktör olan insanın evrimsel sürecindeki değişim eğitiminde şekillenmesine yardımcı olacaktır.

2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nın özel amaçlar bölümünde; haklarını bilen ve sorumluluklarının gereğini yapan, hukuk kurallarının bağlayıcılığının farkında olan, demokratik, çağdaş değerlerin yaşatılmasını isteyen, herkesin ve her kuruluşun yasalar önünde eşitliğini kabul eden, doğru ve güvenilir bilgiyi edinme yöntemlerine ulaşan, eleştirel düşünme becerilerini edinmiş, bilgi ve iletişim teknolojilerini bilinçli kullanan, erdemli insan olma yolunda milli ve manevi değerler ile evrensel değerleri benimsemiş, fiziki ve duygusal özellikleri ile ilgi ve yeteneklerinin farkına varan bireyler yetiştirmek vardır. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin de milli ve manevi birikimleri benimseyerek, haklarını yönetebilen ve sorumluluklarının gereklerini yerine getirebilen bireyler olmalarını sağlamak, 2018 Sosyal Bilgiler öğretim programının amaçlar bölümünde belirtilmiştir (M.E.B. 2018).

Sosyal Bilgiler dersi, tarih, coğrafya, vatandaşlık, psikoloji, antropoloji, sosyoloji, ekonomi, felsefe ve hukuk gibi sosyal bilimlerden hareketle; etkin vatandaş yetiştirmek, üretken, yaratıcı, hak ve sorumluluklarını bilen, yaşadığı çevreyi ve dünyayı tanıyan ve bireylerin tarihi geçmişini ve kültürel özelliklerini kavramalarını amaçlayan bir derstir. İlkokölün ve Ortaokölün temel derslerinden olan Sosyal Bilgiler dersi disiplinler arası anlayışla öğretilmelidir. Sosyal bilgiler ilköğretimde (ilkoköl ve ortaoköl) ele aldığı konular bakımından çok çeşitlilik sunan bir derstir. Sosyal Bilgiler'de içeriğin oluşturulmasında tarih, psikoloji, sosyoloji, antropoloji,

ekonomi, coğrafya, ve siyasal bilimler gibi sosyal bilim alanlarından yararlanılmaktadır.

Antropolojinin alt disiplinlerinden biri olan sosyal-kültürel antropoloji farklı toplumları, farklı kültürleri her boyutuyla inceleyen oldukça geniş bir alana sahip bir disiplindir. Her ne kadar ilkel toplumların bilimi olarak bilinse de sosyal antropolojide değişen çağa ayak uydurmakta ve insanla ilgili her alanda kültürle bağlantılı olmak üzere araştırma yapmaktadır. Günümüzde ilkel toplumların yanı sıra (hatta onlardan daha çok denebilir; çünkü antropolojinin inceleyeceği “ilkel” toplum pek kalmadı) modern toplumlar da antropolojinin çalışma sahasına girmektedir (Çarpar, 2012: 57).

2004-2005 yıllarında ilköğretim (ortaokul, ilkokul) programlarındaki değişiklik sosyal bilgiler dersinde kazanım ve içerik öğeleri başta olmak üzere, öğrenme-öğretme süreci ve sınav durumları da öğrenci merkezli bir takım etkinliklerle yeniden düzenlenmiştir. Bireyin kültürel yaşam sürecinde benimsediği kültürel değerlerin aktarımı, sosyal bilgiler çalışma alanı içerisinde yer alan disiplinlerden biri olan antropoloji aracılığı ile aktarımı daha çok sağlama üzerinde olması gerektiği kadar yapılamamaktadır. Antropoloji insan ve kültürü temel alan bir bilimdir. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin geçmişini öğrenmeleri, kendi kültürlerini, başka kültürleri tanımaları ve geçmişi, gelenek, görenek ve adetleriyle kıvanç duyması bakımından oldukça önemlidir.

Eğitim de antropoloji gibi disiplinler arası bir sosyal bilim dalıdır. Öğretmen yetiştirme programlarında öğretmen adaylarının psikoloji, sosyoloji, tarih, felsefe gibi alanlarla tanışması ve bunları eğitimle ilişkilendirmesi amaçlanır. 1980’de gerçekleşen askeri darbe sonrasında Yüksek Öğretim Kurumu’nun (YÖK) yönetiminde Anglo-Amerikan modeline göre yeniden düzenlenen (Özlem, 1998: 36-37). Türkiye üniversitelerinde, sosyal bilimlerde de ampirik bilgi (bir nevi hammadde) ihraç ederek kuramı ithal eden bir alışkanlığın yerleşmiş olduğu görülmektedir. Aşırı uzmanlaşma eğilimi ve akademisyen seçimindeki aksaklıklarla birlikte on yıllardır süren bu ithalcilik, sonunda sosyal bilimler ile sosyal bilimlerin anlaması, sorunlarının çözümüne katkıda bulunması beklenen toplum arasındaki

iletişim zayıflamıştır. Oysa doğal olan, sosyal bilimlerin öncelikle içinde yer aldıkları topluma ve onun sorunlarına odaklanmaları, evrensel bilim yöntemlerinin toplumun sorunlarının anlaşılmasında ve çözümünde kullanılmasıdır. Bu bağlamda da eğitim ile antropoloji, psikoloji ve sosyoloji gibi güncel sorunları araştıran disiplinler arasında sürekli ve istikrarlı ilişkiler ve işbirliği geliştirilmelidir (Işık, 2016: 11).

2004-2005 program değişikliği ile birlikte amaçsal yönden bir takım farklılıkların olduğu birçok disiplin ve çalışma alanı bulunmaktadır. Bu çalışma alanlarından biri de, bireyin kültürel yaşamına yön veren ve kültürel yaşam içerisinde yer alan değerlerin birey tarafından öğrenilerek benimsenmesini sağlayan Sosyal Bilgilerdir eğitimidir. Sosyal Bilgiler eğitimi alan öğrencilerin günlük hayatta bilgilerini kullanabilir ve kültürel aktarımda kullanımının farkındalığının sağlanamadığı problemini ortaya çıkarmaktadır. Bu çalışma Sosyal Bilgiler eğitiminde kültürel aktarımın antropolojik ve kavramlar ile birlikte kullanımını artırmak ve bu alanda inceleme yapmak isteyenlere katkı sağlamak amacı ile yapılmıştır.

Çalışmamızda Sosyal Bilgiler Eğitim programında en çok karşımıza çıkan temel kavramlar üzerinden ve kültür aktarımında antropoloji disiplini de yer alan bu kavramların günlük yaşamda bilinçli olarak kullanım seviyelerini ele alarak bu ortak kavramlar üzerinden çalışma yapılmıştır.

Araştırmanın amacı

Bu araştırma ile Sosyal Bilgiler öğretim programında yer alan antropoloji ile ilgili kavramların incelenerek, bu kavramların sosyal hayat ve günlük hayatta da kullanımı açısından önemli olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu açıdan sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan antropolojik kavramların günlük hayatla ilişkisi de incelenmektedir.

- ❖ Bu çalışmada öğrenci görüşlerine göre Sosyal Bilgiler Öğretiminde Antropolojik kavramların öğrenci görüşlerine göre incelenmesi amaçlanmıştır.

Alt Problemler

1. Öğrenci görüşlerine göre “Vatandaşlık hakları kavramının” genel kısa tanımı nedir?
2. Öğrenci görüşlerine göre “Kültür” kelimesinden ilk akla gelen nedir?
3. Öğrencilerde “Aile Kavramı” ilk ne canlandırıyor?
4. Öğrenci görüşlerine göre “İnsan kelimesinin tanımı” nasıl yapılabilir?
5. Öğrenci görüşlerine göre “Fosil” kelimesinin tanımı ne olabilir?
6. Öğrenciler “Antropoloji ve Antropolog” kelimelerini daha önce duymuşlar mıdır? Öğrencilere göre bu kelimelerin anlamları demek olabilir?
7. Öğrenci görüşlerine göre “Demokrasi kelimesinin” anlamı nedir?
8. Öğrenci görüşlerine göre “Beşeri ortam” tanımının en kısa şekli nasıl yapılabilir?
9. Öğrenci görüşlerine göre “Topluluk, toplum ve millet kavramlarından” akıllarındaki ilk anlam nedir?

Araştırmanın Önemi

Bu araştırma ile Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler derslerindeki temel kavramlara yönelik bilgileri aktarırken günlük hayatta kullanımını artırmak için antropoloji disiplininin de yararlanmalarının fayda sağlayacağı öngörülmektedir. Araştırma ile ilgili elde edilen sonuçlar bu alandaki akademisyenlere, öğretmenlere, program geliştiricilere ve öğrencilere amaca yönelik yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Varsayımlar

- ✓ Çalışmada yapılan değerlendirmeler tarafsız ve çıkar amacı olmadan yapılmaya çalışılmıştır.
- ✓ Alt problemleri oluşturan sorular doğrultusunda çalışma ilerletilmiş olup öğrenci değerlendirilmesi objektif olarak yapılmıştır.
- ✓ Çalışmaya katılanlar gönüllülük esasına göre katılım sağlamışlardır.
- ✓ Çalışmada hazırlanan sorular gerçekliği yansıtmaktadır ve yeterlidir.

Sınırlılıklar

- ❖ Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında Kırşehir ili kapsamındaki 40 Sosyal bilgiler 4, 5, 6, 7. Sınıf öğrencisine uygulanmak üzere sınırlandırılmıştır.
- ❖ İlkokul öğrencilerinden oluşan grupta 10 kişi erkek öğrenci olup, 10 kişi kız öğrencilerden oluşmaktadır.
- ❖ Ortaokul öğrencilerinden oluşan grupta 10 kişi erkek öğrenci olup, 10 kişi kız öğrencilerden oluşmaktadır.
- ❖ Çalışma Sosyal Bilgiler dersinde ve Antropoloji disiplininde yer alan ortak temel kavramların öğrenci bilgi düzeylerinin ölçülmesi, nitel verilerin analizlenmesi ile sınırlıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Sosyal Bilgiler

Sosyal bilgiler öğretiminde antropolojik kavramların kültürel aktarımda öğretimi ya da kullanımı çok farkında olarak bilinmemekle birlikte, sosyal bilgiler eğitim sisteminin değişim süreci içerisinde ve yenilenen eğitim müfredatı temellerinin içerisinde sürekli değişim olmuştur. Değişim sürecinde, gelişen dünya düzeni içinde antropolojik kavramların, sosyal bilgiler eğitim müfredatında kullanımı hem de kültürel aktarım kullanımında artış gözlemlenmektedir. Bu artış sosyal bilgilerin temel yapısını oluşturan insanın, sosyal ve fiziki çevresini anlama çabasını, yaşamı boyunca geçmişten günümüze ilerlerken, ilk insanın bile ihtiyaç duyduğu mutlu ve huzurlu yaşama sürecindeki kazanımlarını ele alır. Sosyal bilgiler eğitiminin temel amaçlarını oluşturan insanın kültürel yapısını ortaya çıkararak eğitimin önemini ortaya çıkartmak gerekir. Sosyal bilgiler eğitimi insanın toplum içerisinde yaşam kalitesini artıran içeriğe sahiptir. Sosyal bilgiler eğitimi geçmişten günümüze bize insanın yaşadığı çevreyi anlamlandırmasını, tarihin eski çağlarından yararlanarak gelişimini öğretir. Bu süreç içerisinde sosyal bilgiler müfredatında ilk temeller şöyle oluşmaya başlamıştır:

Moffat (1957: 18), 1892 yılında Wisconsin’de Madison’da toplanan idare, ekonomi ve tarih öğretimi konferansında bütün bu konuların “sosyal bilgiler” ismi altında toplandığını ve ilerleyen yıllarda ise tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi öğretim yöntemlerine karşı duyulan ilginin fazlaştığını belirtmektedir. 1916 yılında önce 1800’lü yılların sonlarında sosyal bilgilerin temelleri atılmaya çalışılmıştır. ABD toplumunun karşı karşıya kaldığı çeşitli sosyal problemlere çözüm aramasının bir sonucu olarak sosyal bilgiler kavramı ortaya çıkmış ve gelişme sahası bulmuştur. Moffat (1957: 19) bu durumu şöyle açıklamıştır:

“ABD’de 1820 yılına kadar tarih pek az okullarda öğretilmekteydi. Fakat iç savaştan sonra daha meşhur oldu. Daha sonra yurttaşlık ve idare kursları takip etmiştir. İlk zamanlar hükümet ve anayasanın resmi bir terkibi öğretiliyordu. Fakat 1890 yılından beri yurttaşlık, vatandaşlık bahsinde eğitim yapan bir noktaya kadar genişlemiştir. 1916 yılından beri ise yavaş yavaş ekonomi ve sosyoloji de verilmeye başlanmıştır. ABD toplumun meselelerinden bazılarını çözmeye yardımcı olmak üzere müfredatı demokrasi problemleri ve günlük olaylar da eklenmiştir. İnsanın çevresi ile olan ilişkilerine önem verilerek coğrafyaya da bir sosyal mana verilmiştir.” (Sever 2015: 29).

İnsanın zaman içerisinde gelişmesi, bilgi birikiminin artması, toplumsal olayların değişmesi, sosyal bilgiler eğitim müfredatının da değişmesine yol açmıştır. Sosyal bilgiler eğitimi halkın ihtiyaçları doğrultusunda şekillenmiştir. Toplumdaki bireyin davranışlarını kontrol altında olmasını sağlamak, topluma uygun olmayan davranışları engellemek ve bireylerin kaliteli yaşam sürdürmelerini esas ilke olarak sosyal bilgiler eğitiminde öğrenmekteyiz. İnsanların topluma uyum sağlayamadığı durumlarda temel hak ve özgürlüklerinin kısıtlandığı veya uygunsuz davranışların görüldüğü bir insan kitlesi ortaya çıkacaktır. Böyle kitlelerin oluşmasını engellemek ve toplumu düzen, birlik ve bir arada uyumlu yaşamının mümkün olmasının temellerini oluşturur. Sosyal bilgiler eğitiminin amaçlarından biri olan insanların toplum içerisinde uyum halinde yaşamalarını sağlamaktır. Bunu ilk olarak sistematik bir hale getirip, dünyaya duyuran ve kabul ettiren, o dönemde ABD olmuştur.

İlk defa 1916 yılında ABD’de sosyal bilgiler adı kullanılmıştır. 1916 yılından önce 1800’lü yılların sonlarında sosyal bilgilerin temelleri atılmaya çalışılmıştır. ABD toplumunun karşı karşıya kaldığı çeşitli sosyal problemlere çözüm aramanın sonucu olarak sosyal bilgiler kavramı ortaya çıkmış ve gelişme sahası bulunmuştur. Sosyal bilgiler eğitimi ilerlemecilik, yeniden kurmacılık, daimicilik ve esasicilik gibi birçok akımın etkisinde kalmıştır. NCSS (ABD Ulusal Sosyal Bilgiler Konseyi) 1994 yılında müfredat standartları belirlemiştir. Bu standartlar, hem ABD’deki eyaletlerin hem de dünyadaki birçok ülkenin sosyal bilgiler müfredatını önemli ölçüde etkilemiştir (Sever, 2015: 27).

ABD’deki bilim adamları bu sistematik düzeni dünyaya duyurup kabul ettirseler de evrensel olarak sosyal bilgiler eğitim müfredatı standart bir kalıpta olmamıştır. Böyle

bir standart kalıp zaten mümkün olamayacağı gibi, bir toplumdaki insanların yaşam kaliteleri, eğitim metotları aynı standartta değildir. Bu nedenle her ülkede, her toplumda sosyal bilgiler eğitimindeki güncel kavramlar ve teoriler sürekli değişkenlik gösterir. Toplumun ihtiyaç duyduğu eğitim şekli ülkenin ekonomisine, kültürel yapısına, coğrafyasına, gelenek göreneklerine göre farklılık gösterir. Sosyal Bilgiler insanları ve yaşamlarını konu alır. Kendi kendimizi ve diğerlerini daha iyi anlamamıza yardımcı olur. Sosyal Bilgileri tanımlamak, coğrafya ya da tarih gibi bir disiplini tanımlamaktan daha zordur; çünkü Sosyal Bilgiler disiplinler arası ve çok disiplinli bir alandır (Doğanay, 2002: 16).

Uyum birlik ve düzeni sağladığı için sosyal bilgiler eğitimi bu farklılıklardan ayrı bir şekilde sürdürülemez. Toplumla iç içedir eğitim. Bunu günümüzde de düşündüğümüzde ayrı bir durum olduğunu söylemek pek de mümkün olmaz. Dünyanın her yerinde aynı şekilde eğitim verilmemektedir. Her toplumun dönem içerisinde yararlandığı farklı kaynaklar olabilir. Eski toplumlara baktığımızda hatta Türklerde eski çağlarda ortaya çıkan yazıtlar bize o dönemdeki sosyal hayatın içinden kesitler sunar. O dönemin gelenek ve göreneklerini, toplumsal düzen kurallarını aktarır. Orhun yazıtları dönemin hakkında bilgi verir. Yönetim anlayışları, gelenek göreneklerinin nesillere aktarılması gerektiği gibi öğüt verici sözler içerir.

Sosyal bilgiler eğitiminin temelleri İslamiyet'ten önceki Türk devletlerine kadar dayandırılabilir. Türklerin ilk yazılı eseri olan Orhun Yazıtları, Türk eğitim tarihi açısından önemli bir yere sahiptir. Orhun Yazıtlarını sosyal bilgiler eğitimi açısından değerlendirdiğimizde, Türk milletinin geçmişte yaşanan olumsuzluklardan ders almaları, töreye sahip çıkmaları ve bağımsızlığın önemi gibi konular üzerinde durulmaktadır. Kısacası, Türk milletine milli kültür, vatandaşlık ve tarih eğitimi verilmektedir. Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra ise eğitim, dinin etkisine girmiştir. Medreseler açılarak daha çok yeni kabul edilen dinin öğretilmesi amaçlanmıştır (Sever, 2015: 27).

Literatürdeki bu açıklamalar sosyal bilgiler eğitiminin, insanın varoluşundan günümüze kadar süreçte nasıl birikerek ilerlediğinin ve toplumsallaştıkça değiştiğinin birer göstergesi olmuştur. Anlayabiliyoruz ki bu durum insanın zaman içerisinde toplumsallaştıkça kültür birikiminin de giderek arttığını, eğitim sistemlerinin de bu duruma bağlı olarak değiştiğini öğrenmekteyiz. İncelenmiş olan kaynaklar geçmişten günümüze insanın ve insanlık tarihinin giderek ilerlediğini anlatır. Tarihin böylesine

gelişmesi artan nüfusunda birer göstergesi oluyor aynı zamanda. İnsanın farklı coğrafyalara dağılması yerleşmesi gittiği her alana izler bırakması kültürün yayılmasını sağlar. Bu sebeple tek bir yerde tek bir tane kültür ve kavramlardan bahsetmemiz mümkün olmayacaktır. İnsanın yeryüzünde yayılması, her alanda izler bırakması eğitiminde çeşitlenmesine sebep olmuştur. Dünyanın her yerinde aynı olmayan yaşayış biçimleri eğitim sistemini etkileyecektir.

Kültür

İnsanın bilgi ve becerilerinin nesilden nesile aktarılarak ilerlemesini sağlayan soyut ve somut şeylerdir. Kelime anlamı olarak baktığımızda nesilden nesile aktarılan tüm bilgilerdir. İnsanın yarattığı her şey kültürü oluşturur. Fakat tek bir kültür tanımı yapmak dünyada kabul olması mümkün değildir. Her toplumda kültür farklılığı gözlemlendiği gibi dünyaca benimsenmesi tek bir standart anlamının olması mümkün olmayan kelimedir. Anlam ve farklılıklar gösterir bize kültür kelimesi. Farklı anlamlar barındırıyor olması, insanın bilgi ve becerilerinin çok çeşitlilik gösteriyor olmasıdır. Atatürk, kültürü: *“Kültür, tabiatın yüksek feyizleri ile mesut olmaktır.”* Sözü ile açıklar (Sertkaya, 2010: 5).

Burada insanın tabiattan aldığı bilgiyi beceriyi çocuklarına, fertlere aktarması ve insanlık vasıflarından biri ile gerçekleşeceğini ifade ettiğini düşünebiliriz. Elbette ki her bilim adamı ve düşünürler kendilerine göre kültür tanımı yapmışlardır. En genel olarak bilinen ve kaynaklarda en çok karşımıza çıkan kültür tanımını “İngiliz Antropolog Taylor yapmıştır. Ona göre kültür; bilgi, inanç, sanat, hukuk, ahlak, adet, gelenek ve toplumun bir üyesi olarak kişinin yaşayarak kazandığı huylar ve kabiliyetler bütünüdür.” (Haviland, 2002: 65; Akt.: Sertkaya, 2010: 6). Kültür bu anlamda çok anlamlılığı ifade eder. Kültür insan davranışlarının yansıması olup, soyut düşünceler ve algılardan ibarettir. Maddi ve manevi değerler oluşturur. Kültür bireyin doğduğu anda ona direk olarak verilmez. Birey hayatı boyunca yaşayarak, toplumsallaşarak öğrenir. Öğrendiği bilgi ve kazanımları bir başka insanlara yayarak geliştirir ve farklılaştırır.

İnsanın olduğu her yerde mutlaka maddi ve manevi kültür öğeleri mevcut olur. Maddi öğeler; insanın ekonomik ve özel mülkiyet edinme haklarını içerir. Bu haklar kişinin kendine ev alması, makine sahibi olması, giyecek kıyafetlerinin olması gibi.

Manevi öğeler ise; toplumdaki ahlak kuralları, inançlar yani daha çok soyut kavramlardır. Kültür o toplumun kimliğidir esasen. Bir toplumu diğer toplumdan ayırır. Ama bütün toplumlarda ortaktır bu içerikler. Birey toplumda aynı kültüre sahip olduğunu hissettiği yerlerde daha çok o topluma uyum sağlar ve orayı benimser. Bu durum kültürün birleştirici özelliğini yansıtır. Türk tarihinin en ünlü sosyologlarından olan ve kültürel antropoloji alanında da çalışmalar yapan Ziya Gökalp kültürel antropoloji içerisinde şöyle tanımlıyor:

“Hars dediği kültür kavramı, ona göre din, dil, ahlak, hukuk ve akıl estetik, güzel sanatlar, iktisat, dil, fen (teknik) bilimlerinden oluşur. Kültür bunların uyumlu bir toplamıdır. Yani hars, millidir.” (Tezcan, 2008: 40).

“Örneğin, Güvenç’e (1996: 97) göre kültür sözcüğü dört anlamda kullanılmaktadır:

1- Bilim alanındaki kültür: Uygarlıktır.

2- Beşeri alandaki kültür: Eğitim sürecinin ürünüdür.

3- Estetik alandaki kültür: Güzel sanatlardır.

4-Maddi (teknolojik) ve biyolojik alanda kültür: Üretim, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirmektir (Sertkaya, 2010: 5). Kullanım yerine göre kültürün farklı anlamlarda olduğunu görüyoruz. Anlam farklılığı çok geniş kapsamlı olduğunu yansıtıyor. Kültürün çok geniş kapsamlı olmasını da yansıtıyor. İnsanın sonradan kazandığı bir değer olduğunu da anlayabiliriz. İnsana doğduğundan direk olarak kültür verilmez. Zorunlu olarak ta alınmaz. Akıl yolu ile birey kendi benimser ve öğrenir. Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde kültür kelimesi şu şekilde açıklanmıştır:

1- Tarihsel, toplumsal süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars, ekin;

2- Bir topluma ya da halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü;

3- Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş biçimi;

4- Bireyin kazandığı bilgi;

5- Tarım;

6- Uygun biyolojik şartlarda bir mikrop türünü üretme (TDK, 2005: 1282; Sertkaya,

2010: 9).

İnsanlar bazı konularda neyin yapıp neyin yapılmaması gerektiği konusunda aynı kararı olsalar bile kültürel bakımdan düşünüldüğünde farklı durumlar ortaya çıkabilir. Bazı antropologlar bu konuda iki çeşit farklı anlam ifade eden açıklayıcı kavram oluşturmuşlardır. Birincisi gerçek kültür, gözlemlenebilen kültürdür. İkincisi ideal kültür, insanların ne yapmaları gerektiğini ve yapmalarını gerektiren şeyleri söyleyen kültür olarak açıklarlar. Toplumdan topluma farklılık gösteren ve nesilden nesil'e inanlar aracılığı ile aktarılan, birleştirici unsurdur kültür. Somut olarak elle tutulamaz fakat yaşamın her köşesinde ve her şey de kültürü görebiliriz. Kültürün katmanları da vardır. Bu katmanlar üç kategoriye ayrılırlar. Alt kültür, antropologlar sınıflandırma ve rencide edici özellik oluşturan kavramları literatürde pek kullanmayı sevmezler öncelikle bu bilgiyi vermek doğru olur. Fakat tanımla aşamasında şu şekilde alt kültür kullanılır. Aynı toplumda olan bireylerin karmaşık halde olan topluluklarca benimsediği geleneklerdir. Örneğin; "Birleşik devletler ve Kanada gibi büyük uluslarda, bölge, etnik köken, dil, toplumsal sınıf ve dine bağlı alt kültürler oluşur." (Atamtürk, 2013: 37).

Uluslararası kültürler, aynı ulusal ve milli değerlere sahip bireylerin oluşturduğu kültür yapısıdır. Genetik yollarla olmayan insanların benimseyerek yaydığı kültür çeşididir. Kültürel ortaklık gözlemlenebilecek kadar açıktır. Örneğin, yemek kültürü olarak pizza, oyun olarak futbol, basketbol gibi. Ulusal kültür, aynı ulusun vatandaşları tarafından benimsenen sınırları aşmayan kültürdür. Örneğin, Türker'de yeni doğan bebeğin gelişerek büyümesinin bir kanıtı olarak ilk dişi çıktığı zaman diş aşı (diş hediği yani yarma dan ve baklagillerden oluşan haşlama) yemeğinin pişirilip eğlence yapılması.

Tablo 1
Kültürün Kullanım Alanları ve Anlamları

Kullanım Alanına Göre Kavramlar	Genel Anlam	Özel Alam	Nitelikleri
Bilimsel Alanda Kültür	Uygarlık	Çin, Hint, Fransı, İslam Kültür ya da uygarlığı vb.	Tarihsel, evrimsel, bütünsel
Beceri Alanında ve Günlük Dilde Kültür	Eğitim	Genel, mesleki ve teknik, eğitim, tıp huluk, din eğitimi, vb.	Değerlendirici, eleştirici, geliştirici, öğretici, yayıcı.
Estetik Alanda Kültür	Sanat	Gotik, Barak, Rönesans, Modern Sanat, resim sanatı, vb.	Eleştirici, eğitici, yarıcı, eğitici, değerlendirici, güzel ya da güzelleştirici estetik.
Maddi Teknolojik Biyolojik Alanda Kültür	Üretim	Avcılık, tarım endüstri kültürü, mikrop kültürü	Günlük, toplumsal, yaşamı destekleyici.

(Güvenç, 1996: 99; Akt.: Sertkaya, 2010: 8).

Tablo 1'de, görüldüğü gibi kültürün kullanım alanlarına göre farklı kavramları ifade ettiği anlaşılmaktadır. Kültürü tabloda olan kelimeler kadar anlamlarıyla sınırlandıramayız. Kısaca genel farklılık oluşturması bakımından tablo görsel olarak eklenmiştir. Tezcan ise bir başka ifade ile kültürü şöyle açıklıyor:

“Her insan topluluğu, belirli bir kültüre sahiptir. Antropolojinin konusu tek kelime ile kültürdür. Kültür tanımı çeşitli antropologlarca yapılmıştır. Birkaç tanesi şöyledir.

- Bir toplumun maddi ve manevi alanlarda oluşturduğu ürünlerin tümüdür.
- İnsanların fiziksel ve toplumsal çevrelerine uyum yapabilmeleri için yarattıkları maddi ve manevi eserlerin tümüdür.

- İnsanoğlunun yarattığı her şey.
- Bir toplumun yaşayış biçiminin tümüdür.
- Bir kuşaktan diğerine aktarılan bilgi ve kalıplaşmış davranış biçimleri birikimidir.

Tanımlara dikkat edilirse, maddi ve manevi kültür kavramlarına rastlanır. Nedir bunlar ?

Maddi Kültür Öğeleri	Manevi Kültür Öğeleri
Giyecek	Toplumsal Örgüt ve Sistem
Barınak	Ekonomik Örgüt ve Sistem
Otomobil	Hukuk
Traktör	Ahlak
Makine	Gelenek- görenek
Apartman	İnanç sistemleri
Saban	Değerler
Süpürge	İdealler

(Tezcan, 2008: 5).

Maddi unsurlar somutturlar. Manevi unsurlar soyutturlar. Toplumsal ilişkilerden kaynaklanan sistem, inanç ve belirli davranışların yapılış biçimleridir.” (Tezcan, 2008: 5).

Kültürün kendisi ile bağlantılı başka birçok alt kavramları da bulunur. Bunlar: kültürel gecikme, alt kültür, kültürel yozlaşma, kültür ögesi, kültürlenme, kültür karmaşası, kültür emperyalizmi, aile ve kültür aktarımıdır.

1.2. Kültürel Gecikme

W. Ogburn tarafından geliştirilen bu kuram “Kültürel Gecikme” ya da “Kültürel Boşluk” olarak adlandırılır. Bilindiği gibi kültür, maddi ve manevi öğelerden oluşan uyumlu bir birliktir. Fakat kültür değişirken, bu öğeler aynı hızda değişmez. Maddi kültürdeki değişmeler daha hızlı değişirler. Bu kategoride değişmeye karşı direnerek uyumu geciktiren etkenler yer alır. Örneğin; ayrıcalıklı konumu olanlar geleneklerin sürdürülmesinden yana olan töreler, tutuculuk, eğitim, toplumsal baskılar, denetim, yeniliklerden hoşlanmayan, psiko-sosyal eğitimler vs. Maddi kültür öğeleri ise, daha üstün yarar sağladıkları için (işlevsel yarar) daha çabuk değişirler. İşte bu iki

kültürün atbaşı gidememesi sonucu Kültürel Gecikme denen durum ortaya çıkar. Bu durum toplumda çeşitli sorunlara neden olur ki bir uyumsuzluk dönemidir. Örnek; Maddi kültür ögesi olarak otomobilin bir topluma girmesi ve çoğalması ülkemizde bilinen bir durumdur. Fakat buna ilişkin trafik kurallarının aynı hızda gelişmemesi, sürücülerin davranış kurallarının aynı hızda geliştirememesi, park düzenlemesinin yapılamaması, halkın trafik konusundaki eğitimsizliği, sürücülerin davranış kurallarının gelişmemesi bir trafik düzensizliği ve bunalımı doğurmuştur. (Tezcan, 2008: 9).

1.3. Alt Kültür

Her toplumda görülen kültür farklılığının temelini oluşturur. Kültürün alt kaynakları çok çeşitli olabilir. Her toplumun çeşitliliğinden kaynaklanan egemen kültür farklılığıdır. Örneğin; ABD toplumların da sınıfsal kategoriler oldukça fazladır. Maddi öğelere bağlı olarak, Siyahiler, Kızılderililer gibi farklı etnik temeller görülmektedir. Bu nedenle farklı sınıf statüleri oluşmuştur. Bu statüler bölgesel ayrılmalara, dinsel farklılıklara ve kırsal yerleşim yerinden kentsel yerleşim alanlarını oluşturur. “Altkültürler; değişiklikler, farklılıklar, zıtlıklar ya da direnişler olabilirler ancak bütün bunlar egemen kültürle bir ilişki içerisindedirler. İktidar, alt kültürün diğer biçimlerle ilişkisini yönlendirir ve yeniden üretimini denetler.” (Aslan, 2007: 8).

1.4. Kültürel Yozlaşma

Her toplumda ki birey kendi kültürünü en doğru ve uygun bulur. Bireyler her zaman kendi kültürlerini savunur ve korumayı amaçlar. Bu nedenle başka bir kültüre yabancılaşma durumu ortaya çıkar. Buna kaynaklarda terimsel anlam olarak ifade edilen “etnosantrizm” denilir. Bu anlayışta her toplum kendi kültürünü en iyisi ve en yüce olanı olarak görür ve başka kültür şeklini küçümser. Kültürel yozlaşma, bir ülkenin tamamen kendi milli kültürünü unutup, başka kültürleri benimsemesi ve milli kültürün kaybolmasına sebep olan durumlarda ortaya çıkar. Bu süreç çok hızlı olarak ilerler. Milli özelliklerini kaybeden ülkeler ve toplumlarda kaybolan değerler çoğaldıysa ve yok etmeye başladıysa orada kültürel yozlaşma olmuştur.

Bu değerlendirmenin nesne edindiği Őeye baktığımızda ise “yoz” ya da “yozlaşmış” olarak nitelenen Őeyin kişinin yapıp etmeleri olabildiği gibi, ilişkilere, toplumlar - toplumsal ilişkilere-, kùltürler, kùltür öğeleri de olabildiğini görürüz. Yozlaşan ilişkilere, olması gereken ya da olması beklenenden uzaklaşan ilişkilere dir. Yoz kùltür ya da yozlaşmış kùltür, kùltür olarak kendine özgü niteliklerini yitirim iş kùltürdür, örneğin “yozlaşan dil” ile kast edilen, hem sözcükler hem de söz dizimsel açıdan öteki dillerin çok etkisinde kalmış, kendi niteliğini yitirmeye yüz tutmuş dildir (Çelgin, 2007: 18).

1.5. Kùltür Öğesi

Kùltürün içinde bulunan tanımlamalardır. Soyut ya da somut olan değerler gibi. Halk kùltürünün içerisinde yer alan konular sosyal bilimlerin birçok disipliniyle yakından ilişkilere olduğundan sınırlarını kesin olarak çizmek güçtür. Amerikalı halk bilimci Alan Dundes (2003) halk kùltürünün ilgi alanına giren konuları Şu şekilde belirtmektedir: “Mitler, efsanelere, masallar, halk hikâyeleri, tekerlemeler, atasözleri, bilmeceler, deyimler, argo sözler, alkışlar, kargışlar, şakalar, incitmeler, atışmalar, alaylar, selamlar, vedalaşma sözleri, kişi, hayvan ve yer adları ile mâni, ninni, ağıt gibi halk şiiri ürünlerinden oluşan sözlü anlatımlarını; doğum, evlenme, ölüm, bayram, kutlama, şenlik ve anma günleri, yıl dönümleri gibi toplumsal uygulamalarını; halk müziği ve çalgıları, çocuk oyunları ve sportif etkinliklerle, seyirlik oyunlar, meddah, karagöz, orta oyunu, kukla gibi gösteri sanatlarını; halk hekimliği, halk mimarisi, halk hukuku, halk mutfağı, halk takvimi, halk botaniği, halk matematiği, halk veterinerliği gibi halk bilgisini; giyim kuşam, süslenme ile eğercilik, semercilik, keçecilik, çitçilik, urgancılık, bakırcılık, kalaycılık, yemenicilik, yazmacılık, dokumacılık, oyacılık gibi geleneksel el sanatlarını, bunların günümüze gelen değişim ve dönüşümler (Çençen & Berk 2014: 14). Soyut ya da somut olan gelenekselleşen bu değerler toplumda gelenek görenek halini almıştır.

1.6. Kültürleme

Sosyologlar “Toplumsallaşma” olarak adlandırmışlardır. Antropolojik olarak bu kavramı açıklarsak, bireyin yani insanın içinde bulunduğu toplumdaki öğrendiği genel eğitimlerin tamamıdır.

İnsanın kültürel bir varlık olduğu” paradigmasına göre “Toplumlar, kendilerine uygun insanı, kendilerine özgü eğitim süresi ve sahip oldukları kültür içeriği (yani öğrettikleri) ile yetiştirir. Eğitim süreci evrenseldir ama onun içeriği (öğrettikleri) toplumsaldır: Toplumdan topluma değişir. Nelerin nerede nasıl ve nice öğrenileceğini toplumsal kurum ve örgütler belirler. Hemen her toplum, kendi insanını kendi örgütlenme düzeniyle yetiştirir” denir (s. 281). (Akt.: Yazıcı, 2018: 9).

1.7. Kültür Karmaşası

Toplumların değerlerine bakıldığında göze çarpan farklı gelen davranışlardır. Bu davranışlar zamanla toplumda önemli bir yer tutarak gelenekselleşmeye başlamıştır. Bu yönde topluma yer yapan gelenekler kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. Toplumlarda görülen farklı gelenek görenekler her toplumun benimsediği kültür etrafında toplanmıştır. Zamanla bu kültür çeşitliliği artarak yeni boyutlar kazanmıştır.

Birbirine bağlı olan ve bir ana öge çerçevesinde toplanan kültür öğelerinin bütünü anlamın gelir. Kültür öğeleri işlevsel olarak birleşirse, kültür karmaşığı oluşur. Totemizm, tek eş evlilik, buğday, at, kurban kesme, birer kültür karmaşığıdır. Örneğin at; Türklerde bir kültür karmaşası olmuştur. Atla ilgili pek çok değişimlerimiz vardır. Yakut Türklerin de at kafası üzerine and içilir. Bazı boylar at eti yer. İslam öncesinde at tutkusu onu totem yapmaya kadar gitmiştir. Kimi oymaklar, totemleriyle (at isimleri ile) tanınır olmuşlardır. At kurbanda edilirdi. Ona ayin yapılır, dua okunurdu. Bu yönleriyle at, bir kült olmuştur. At, ulaştırma aracı idi. İnsanın yalnız bu dünyada değil öte dünyada da at’a gereksinmesi olacağı sayıtlısı ölen atlı, atı ile birlikte gömülürdü. Doğu Afrika’da bir “**sığır karmaşığı**” söz konusudur. Örneğin; karimojong topluluğunda sığır, dinsel törenlerde önemli bir kültür vasfı konumundadır. Önemli bir dinsel tören için toplanmaya “**sığır toplantısı**” denir. Doğum, gençlik ve evlilik, hep sığırlarla ilgili değerlendirilir. Bu yetişkin erkeğin görevi sahip olduğu sığırları korumak ve bunların sayılarını artırmaktır. Öldüğü zaman bir sığır derisine sarılarak, kendi sığır ağlında açılan bir

mezara gömülür. Basit tarım ürünleri az alırlarsa ya da kıtlık olursa bu sığır sürüleri açlığa karşı bir sigorta görevi üstlenir. (Tezcan, 2008: 11). Kültür karmaşası hemen hemen her toplumda görülebilir. Milli değerlerin dışında totemler oldukça yaygındır. Günlük yaşantımızda bile aile büyüklerimizden duyduklarımız sanki birer kuralmış gibi algılarız. Örneğin, akşamları tırnak kesmek uğursuzluk getirir gibi pek çoğumuz bu sözleri annelerimizden, nenelerimizden mutlaka duymuşuzdur. Aslında bu tutumlar bir nevi totem oluşturmaktır. Toplumda zamanla yer yapmış ve benimsenmiştir.

1.8. Kültür Emperyalizmi

Çoğunlukla bu kavram kendini geliştiren ve kültür hakimiyetini yayan milletlere karşı daha az gelişmiş maddi öğeleri bulunduran toplumlara karşı medya ve iletişim ağları ile sağlanır. Kültür emperyalizminde bir diğer araç ise dildir. Az gelişen ülkelerde yabancı dil öğrenme zorunluluğu görülür. Bu durum onların kültürlerinin yayılmasında büyük rol oynar. Kültür emperyalizminin en temel unsurları teknolojilerini çok fazla geliştiren ülkeler ve ekonomik güçleridir. Çok yönlü olan kültür kavramı gibi kültür emperyalizmi de çok yönlü bir kavram içeriğine sahiptir. Toplumlardaki durumlara göre farklılık gösterir.

İnsanlık tarihi boyunca toplumlar sanat, bilim, teknoloji, ekonomik ve siyasi sistemler konusunda birbirlerinden etkilenmişlerdir. Günümüzde global ölçekte bir kültürel etkilenmeden söz etmek mümkündür ancak bunun ne kadarıyla siyasi ve ekonomik emperyalizm olduğu tartışmalıdır. Bir Doğulu'nun Coca-Cola içmesi, Nike ayakkabı giymesi, Alman arabasına binmesi, Hollywood filmleri izlemesi, Batı müziği dinlemesi ya da teknolojik köklerini Batı'nın geliştirdiği çevrimiçi ortamlarda varlık göstermesi kültürünü kaybettiği, Batı kültürünün etkisi altına girdiği anlamına geldiğini söylemek kültür gibi köklü ve çok boyutlu bir kavram ile ilgili indirgemeci bir yaklaşım olarak nitelendirilebilir (Tanrıöver & Kırılı, 2015: 140).

1.9. Aile

Toplumun en küçük birimidir. Bireyler evlilik ile birleşip, kan bağı ile çocuklar arasında uyum görülür. Aile yapısı toplumlara göre farklılık gösterebilir. “Sosyolojik bakımdan yapılan aile tasnifleri ise genellikle sosyokültürel çevreye bağlı olarak ortaya konmaktadır. Ancak bu aile sınıflandırmalarını belli dönemlere hasretmenin

de zorluğu ortadadır” (Kara, 2018: 376). Ailenin temelinde ilkel toplumlarda erkek yani baba en çok sorumluluk duygusuna sahip kişidir. Geçim kaynağının büyük bir kısmı ile erkek (baba) ilgilenir. Ataerkil olarak yaşayan ilkel toplumlarda bütün yaşama dair gelir ve giderlerden erkek anne ise daha çok çocuk bakımı ve hanenin işleri ile ilgilenmektedir. Günümüzde artık toplum seviyesinin ve kültür birikiminin artması ile birlikte ataerkil toplumların sayısı azalmıştır. Artık annede ailede babanın yapacağı sorumluklara sahip olmuştur. Değişen dünya düzeni aile yaşam şartlarını da değiştirmiştir. Anne-baba rolleri ailede değiştiği gibi sosyal hayatta da değişmeye başlamıştır. Dünya düzeninin değişmesi, insanın toplum içindeki rollerinin de değişmesine neden olmuştur.

1.10. Kültür Aktarımı

Kültür aktarımı toplumda oluşan maddi manevi kültür öğelerinin birinden diğerine sürekli olarak yayılmasıdır. Bu olay bireyler arasında gelişerek hızlı bir şekilde sağlanır. Sağlanan kültürel aktarım toplumda zaman zaman gelenek görenek halini alabilir. Bazen de toplumda oluşması istenen, toplumsal kitlelere şekil veren insan profilini oluşturur. Toplumun ihtiyacı olan bireyin özelliklerini yansıtır. Toplumda düzenli ve uyumlu insanların bir arada yaşamasını sağlar. Toplumdaki kültüre uymayan bireyler toplum tarafından bastırılır. Her toplum kendi kültüründen olan insanlar ile uyumlu ve refah içerisinde yaşar.

Kültür aktarımı, genel anlamıyla, sahip olunan maddi ve manevi tüm kültürel değerlerin, yani yaşam tarzının, inanış, duyuş ve hayata bakışın yeni kuşaklara aktarılması ve benimsetilmesi işidir. Toplum, sahip olduğu ve toplumun geneli tarafından kabul edilen kültürel değerleri, özellikle yeni nesil bireylere aktararak, aslında toplumun idealleştirdiği insan tipini yaratır. Topluma uyumlu bu yeni insan, kültürel değerleri öğrenerek ve benimseyip uygulayarak bir anlamda sosyalleşme, sosyalleştirme görevini de yerine getirmeye başlar (Sertkaya, 2010: 20).

Kültür önce ailede ebeveynler arasında yayılarak bireyin topluma karışması süreci ile birlikte devam eder. Kültürel aktarmada en etkin rol oynayan unsur dildir. Konuşarak insanlar birbirlerine bilgi ve becerilerini aktarırlar.

Bir milletin kültürünü gelecek kuşaklara aktarmasında en temel araç dildir. Dil kültürün temelini oluşturur. “Dil, onu konuşan ulusun yaşayış biçiminin, en geniş

anlamda kültürünün, dünya görüşünün, tarih boyunca geçirdiği çeşitli evrelerin ve başka toplumlarla kurduğu ilişkilerin yansıtıcısıdır” (Aksan, 2001: 14). Dil, toplumun birleştirici gücüdür.

Akt.(Çarkıt, 2020: 1382). Toplumda en küçük yapı aile olurken ailenin de en önemli yapısını bireyler oluşturmaktadır. Bireyler de bir araya gelerek toplumu oluşturur.

Kültür aktarımı tanımlanırken sosyalleşme ve kültürlemeyi de tanımlamak gerekir. Kültür, sosyalleşmenin yanında kültürleme kavramları ile aktarılabilir; Kültürleme “Toplumların kendisini oluşturan bireylere belli bir kültürü aktarma, kazandırma, toplumun istediği insanı eğitip yaratma ve onu denetim altında tutarak kültürel birlik ve beraberliği sağlama, bu yolla da toplumsal barış ve huzuru sağlama sürecidir. (Güvenç, 2004: 85). Akt. (Kula, 2017: 13).

1.11. Türkiye’de Sosyal Bilgilerin Tarihçesi

Ülkemizde sosyal bilgilerin tarihi İslamiyet’ten önceki Türk devletlerine kadar ulaşır. Yazılı olarak Orhun abideleri bize ilk kanıtları sunar. Toplumdaki eğitim ilk devletlerde töre gibi sözlü kurallar ile oluşturulmaya başlanmıştır. Bireyin toplumda gereksinim duyduğu düzen ve itibarının oluşması, bilgiyi ve beceriyi kullanma isteğinin birer kanıtıdır. Sosyal bilgiler dersi ilk defa ülkemizde 1968 tarihinde işlenmeye başlamıştır. Fakat daha önce okutulan tarih ve coğrafya gibi dersler sosyal bilgiler eğitim müfredatının temelini oluşturmaktaydı. Beşeri ve fiziki coğrafyanın dünya sürecinde gelişmesine bağlı olarak yenilikler her zaman sosyal bilgiler müfredatında yapılmıştır. Gerekli görülen alanlar sürekli yenilenmiştir.

“İlk kez Sultan II. Abdülhamit (1876-1909) zamanında ilkokul programlarına girmiştir. 1926, 1936 ve 1948 ilkokul programlarında tarih, coğrafya ve vatandaşlık ayrı birer ders olarak okutulmuştur. 1962’de bu dersler, İlkokul Program Taslağı’nda “Toplum ve Ülkenin İncelemeleri” adı altında birleştirilmiştir. 1985-1998 yılları arasında ortaokullarda Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi dersleri okutulmuş; 1998 yılında 8 yıllık zorunlu ilköğretim uygulaması ile birlikte bu dersler kaldırılarak ortaokullarda tekrar sosyal bilgiler dersine geçilmiştir. 2005 yılında ise MEB, tüm programlarda olduğu gibi Sosyal Bilgiler Öğretim Programında da değişiklik yapmıştır.” (Sever, 2015: 27).

Cumhuriyetin ilanından 1968 programına kadar ülkemizde Osmanlı'dan miras kalan ve diğer Avrupa ülkelerinin de benimsediği tek disiplinli sistem kullanılmıştır. Yurt bilgisi, coğrafya ve tarih dersleri 4. ve 5. Sınıflarda haftada 6 saat olarak verilmiştir. 1926 programının içeriği bu şekilde olup, 1930-1932-19936 ve 1993 yılları arasında düzenlemeler yapılmış ve yurt bilgisi dersi 5. Sınıfta haftada 1 saat olarak belirlenmiştir. Bu süreçte ki sosyal bilgiler eğitiminin amaçları daha çok toplumdaki cehaletin önüne geçmek ve genç nesli vatandaşlık haklarını öğretmek iyi bir vatandaş, medeni bir Türk evladı yetiştirmektir. “1930-1938 Köy Mektepleri Müfredatında “evinde, muhitinde ve bütün hayatı işine yarayacak bilgiye ve ihtiyaçlarına sahip olmasını temin etmek, köy çocuğunun köy hayatı dahilinde ve o hayata mevcut olarak milli, medeni ve insani fikir ve hislere sahip bir halde getirmek” ilkokulun hedefleri olarak saptanmıştır.” (Sönmez, 1997: 35; Akt.: Sever 2015: 32). Bu açıklamalar genel olarak çocuğun kendini ifade edebilecek güce sahip olarak yetiştirilmesini hedeflemiştir.

Tablo 2

Ders İçeriğindeki Hedefler

1936 Yılında	Tarih Dersinin Hedefleri	Coğrafya Dersinin Hedefleri	Yurt Bilgisi Dersinin Hedefleri
	-Türk İnkılabının manasını anlatmak.	-Çocuklara doğup büyüdüğü memleketi tanıtmak.	-Çocuğa yaşadığı yurdu sevdirmek.
	-Tarihte ki büyük şahısların karakterlerini anlatmak.	-Türk vatanını sevdirmek.	-Devlet ve teşkilatı hakkında bilgi vermek.
	-Tarihin çok uzun süren bir mahsulün sonunda oluştuğunu öğretmek.	-Dünya ve güneş sistemini, hareketlerini anlatmak ve başka memleketleri anlatmak.	-Çocuğa etrafında olup biten işerde ahlaki ve hukuki boyutları benimsetmektir.

Tablo 2’de, ülkemizdeki sosyal bilgiler eğitim sisteminin içeriği anlatılmıştır. Bu içeriğe göre bireyde asıl hedeflenen duygu vatanseverlik ve ahlaki bakış açısı olup erdemli insan yetiştirme hedeflenmiştir. Bu amaç zaman geçtikçe farklı ihtiyaç ve gereksinimler ortaya çıkartmıştır. Dönemsel olarak yeni düzenlemeler yapılmıştır.

1936’da farklı ilkeler eklenmiştir.

- Eğitim alanı olan okulun birer cemiyet olarak kabul edilmesi,
- Faaliyet ve iş ahlakı,
- Ulusal ekonomi ilkesi,
- Bilimsel yaklaşım,
- Bireysel farklılıkların dikkate alınması ilkeleri,
- Kalabalık eğitim alanları,
- Seviyeye uygun eğitim verilmesi.

“1962’ de tarih, coğrafya ve vatandaşlık dersleri İlkokul Program Taslağı’nda “Toplum ve Ülke İncelemeleri” amaçları aşağıda sıralanmıştır (MEB, 1962; Akt.: (Sönmez, 1997: 43).

- “Türk çocuğunu ailesine, ulusuna, yurduna, Türk devrimlerine ve ilkelerine bağlı, çalışkan, araştırmacı, inceleyici, fedakâr ve fazilet sahibi iyi bir vatandaş, mükemmel bir insan olarak yetiştirmek.
- Çocukları şerefli bir geçmişi olarak büyük bir milletin evlatları olduklarını duyarak, Türk ulusunun geleceğine olan güvenlerini artırmak ve Türk ulusunun ülkülerini gerçekleştirmek için her türlü fedakarlığı göze alabilecek bir karakter kazandırmak.
- Olumlu karakter özellikleri kazandırmak her yönden görev ve sorumluluk alabilecek hale getirmek, aile bütünlüğüne bağlı, yuvanın saadetini geliştirmesinde hizmet duygularını geliştirmek.
- İnsanların birbirlerine muhtaç olduklarını kavratmak, grup faaliyetlerine katılmasını, başkalarına yardım etmesinin önemini takdir ettirmek ve uygulayabilir hale getirmek.
- Ulusal kaynakları tanıtmak ve bunları korumanın bir ödev olduğunu kavratıp benimsetmek.
- Yurdu ve dünyayı tanımak; çocuklara plan, kroki ve harita fikri vermek, onları bu araçları anlar ve uygular hale getirmek.
- Çocuğa uluslar ailesi içinde Türk ulusunca düşen insanlık ödevlerini öğretmek (Ne Mutlu Türküm Diyene, Yurtta Sulh Cihanda Sulh) fikrini ve Birleşmiş Milletler ülküsünü benimsetmek.

- Geçmişte uluslarına ve insanlarına iyilikleri dokunmuş büyük Türk adamlarının hayatlarına ve hizmetlerine karşı öğrencilerde hayranlık uyandırmak, kötülükleri dokunan kimselerin akıbetlerinden de ibret dersi almalarını sağlamak.” (Sever, 2015: 35).

1968 yılında ise bu ders “Sosyal Bilgiler” adını alarak ilkokul programına yerleşmiştir. 4. ve 5. Sınıflarda işlenmeye başlamıştır. Bu program içeriği ise;

- İlkokulun kültürel gelişim göstereceği merkez olarak görülmesi,
- Milli duyguların hakimiyeti,
- Derslerin içeriklerinin birbirleriyle bağlantılı olması gerektiğine dair ilkeler,
- Rehberlik servisi,
- Yapararak ve yaşayarak öğrenme,
- Tutumluluk kazandırmak hedeflenmiştir.

1998 Sosyal Bilgiler programının kısaca genel amaçların ada değinirsek;

- Ekonomik yaşama dair fikir geliştirmek,
- Çevreyi ve Dünya’yı tanıma,
- Vatandaşlık görevlerini bilip uygulamaktır.

“12 Eylül 1980 askeri müdahalesini izleyen yıllarda tek disiplinli Milli Tarih Milli Coğrafya dersleri 1998 yılında terk edilerek öğretim ikinci kademedeki (6. Sınıf) sosyal bilgiler dersi getirilmiştir (Öztürk, 2007: 46). 2005 ilköğretim program değişikliğine kadar, sosyal bilgiler programlarının felsefesini daimicilik ve esasicilik oluşturmuştur (Safran, 2008: 14). 1998 öğretim programında sosyal bilgiler dersi ünite biçiminde tasarlanmıştır. Tarih coğrafya ve vatandaşlık üniteleri biçiminde sıralama vardır. Örneğin 7. Sınıfta yer alan ünite isimleri şu şekildedir.

- Ünite 1: Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri
- Ünite 2: İstanbul’un Fethi ve Sonrası
- Ünite 3: Avrupa’da Yenilikler
- Ünite 4: 17. ve 18. Yüzyıllarda Osmanlı Devleti
- Ünite 6: Osmanlı Kültür ve Uygarlığı
- Ünite 7: Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası” Akt. (Sever, 2015, 36).

Toplumdaki olayların her dönemde eğitime yansıdığını görmekteyiz. Toplumda gerçekleşen siyasi olaylar eğitimde bireye bakış açısı ve kazanım sunması açısından oldukça önem yer tutar. Sosyal bilgiler eğitim konularının ünite olarak değerlendirilmesi ve dönemdeki yaşanan sorunları çocukların geleceğin yöneticileri olacağı anlayışı ile düşünürsek toplumdaki olayları öğrenmeleri ve bilgilerinin günlük yaşamlarında kendilerine ışık tutacak şekilde kullanmaları amaçlanmıştır. Eğitimde dönemselsel olarak yapılan değişimler ve düzenlemeler bireye yarar sağlaması doğrultusunda oluşturulmuştur. Sosyal bilgiler dersi bireye ezberden çok, günlük hayatta kullanılacak vatandaşlık ahlakı ve bilgisi kazandırmaya çalışan bir tekniktir. Yararlandığı disiplinler teknik olarak katkıda bulunur. Bu disiplinler antropoloji, sosyoloji, felsefe, tarih, coğrafyadır. Bu disiplinler iler birleşerek evrensel bir algı oluşturur. İlkokul ve ortaokul dersi olarak bilinir sosyal bilgiler. Bir çizelge ile bu bölüme kadar olan tarihsel sıralamayı görsel olarak değerlendirelim.

Tablo 3

Türkiye’de Sosyal Bilgiler Tarih Şeridi

1896-1909	İlk kez Osmanlı’da sosyal bilgiler kapsamındaki dersler ilkokul programlarına girdi.
1913	Tedrisat-ı İbtidaiye Kanun-ı Muvakkati ile tarih, coğrafyadan başka malumatı medebiyeye ve ahlakiye ve iktisadiye dersleri programlarda yer aldı.
1926-1962	Tarih, coğrafya ve yurttaşlık ya da yurt bilgisi dersleri ilkokul programlarında ders olarak okutuldu.
1962	Toplum ve Ülke incelemeleri dersi okutulmaya başlandı.
1968	İlkokulda Sosyal Bilgiler Dersi okutulmaya başlandı.
1975	Ortaokulda Sosyal Bilgiler dersi okutulmaya başlandı.

1985	Ortaokulda Milli Tarih, Milli Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi okutulmaya başlandı.
1998	Sosyal Bilgiler tekrar 4-7. Sınıflarda okutulmaya başlandı.
2005	Sosyal Bilgiler Müfredatı yapılandırıcılığa göre tekrar hazırlandı.

Tabla 3'de dönemsel olarak bu şekilde ifade etmiştir. Akt. (Sever, 2015: 37).

Ülkemize 2004 yılına kadar eğitim sosyal bilgiler eğitim sistemimizde ilkokuldan ortaokul seviyesine kadar her öğrenciye zorunlu olarak verilmiştir. Tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi olarak farklı branşlara ayrılıp sistemli ve dönemin topluma kazandırılması gereken karakteristik özellikleri ortaya koyacak şekilde milli bilinç ve şuurla tasarlanmıştır. 2004-2005 yılına kadar ve sonraki süreçte sosyal bilgiler müfredatı yapılandırıcılığa bağlı olarak düzenlenmiştir. Düzenlemelerde temel amaç, Atatürk ilkelerini benimsemiş, milli değerlerini bilen, zihinsel beceri ve duyuşsal özellikler kazandırmaktır. Bu içerikte hedefler, öğrencinin kendine olan özgüven duygusunu geliştirmek, bilgiyi kullanmak, farklı görüş alışverişi yapıyor olmak, ahlaki değerlerini öğrenmek ve gerekli öğrenme periyotlarını kullanıyor olabilmektir. Yapılandırıcı yaklaşımın temelinde bu bakış açısı yatar. 2017-2018 Sosyal bilimler eğitim müfredatının içeriğine değinirsek birazda, bireyin 21. Yüzyıl bilgi ve becerilerine sahip olup gelecek nesillere aktarabilecek kapasitede yetiştirmektir. Vatandaşlık hakları ve kültürel aktarımı evrensel olarak bilgi ve beceri duyuşsal olarak sağlanır. Yansıtıcı özellikleri görülmektedir. Buna karşılık şu bulguları örnek verebiliriz:

“Yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler anlayışlarına önem verilerek okulun içindeki ve dışındaki olaylardan yararlanılarak öğrenciler sık sık gerçek hayat problemleri ve çelişkili durumlarla karşılaştırılmalı ve karşılaştıkları sosyal problemler üzerine yansıtıcı düşünceleri sağlanmalıdır.” (MEB, 2018, 10).

“Kazanımlarla ilgili güncel ve tartışmalı konular, farklı tartışma teknikleri kullanılarak problem çözme, eleştirel düşünme, kanıt kullanma, karar verme ve araştırma becerileriyle ilişkilendirilerek sınıfa taşınabilir” (MEB, 2018, 10).

Dijital teknolojideki gelişmelere bağlı olarak vatandaşlık hak ve sorumluluklarıyla ilgili yeni durumlar (dijital vatandaşlık, e-Devlet, sanal ticaret, sosyal medya vb.) ve birtakım sorunlar (dijital bölünmüşlük, kimlik hırsızlığı, kişisel bilginin gizliliği, siber dolandırıcılık, siber zorbalık vb.) ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin dijital vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla konuyla ilgili ders içi ve ders dışı etkinliklere yer verilmelidir (MEB, 2018: 10).” (Akt. Yalçın & Aktan, 2019: 863-864).

Bu amaçlar doğrultusunda sosyal bilgiler eğitim müfredatının değişimi toplumsal oluşumun tüm yönleriyle öğrenciye kazandırılması ve diğer disiplinler den de yararlanılmasını sağlamıştır. Ekonomi, sosyoloji, felsefe, ve antropoloji gibi insanın zihinsel süreçlerini ele alıp inceleyen evrensel kaynakları öğrenme ve kullanma becerisi sağlayan disiplinler ile daha geniş kapsamlı öğretim sağlanacağı düşünülmüştür. Ülkemizdeki sosyal bilgiler eğitim müfredatına baktığımızda çalışmamın içeriğini oluşturan insanın kültürel ve toplumsal değerlerini oluşturan sosyal bilgiler eğitiminin kültürel aktarım üzerindeki etkisi görülmektedir. Birey içinde yaşadığı coğrafyada olup biten güncel her şeyi öğrenmiş ve eğitim sistemi ile iç içe kazanımlar elde etmiştir.

Sosyal bilgiler eğitiminde değişen yaklaşımlar bireyde istek ve yeteneklerinin farkına varmasını, Türkiye Cumhuriyeti ve vatandaşı olarak ülkesini seven ve vatandaşlık haklarını bilen ve yerine getirebilen, bilim ve teknolojiye yararlanabilen, ekonominin temel kavramlarını öğrenerek ulusal ekonomiyi anlamak, geçmişten günümüze kültür ve miras niteliğindeki yerleri öğrenmek, gezerek görerek ve yaşayarak hayatlarına anlam katmaları mutlu ve keyifli birey olmaları sağlanılmaya çalışılmıştır.

“Sosyal bilgiler programı ilköğretim 4 ve 8. Sınıf düzeyinde diğer derslerle birlikte ilk 9 beceriyi kazandırmanın yanında, kendine özgü 6 beceriyi kazandırma da amaçlamaktadır. (MEB, 2005a; MEB 2005b) Gözlem, mekan algılama, zaman ve

kronolojiyi algılama, değişim ve sürekliliği algılama, sosyal kalıtım ve empati, sosyal bilgiler dersine özgü beceriler, arasında değerlendirilmektedir. Bu becerilerin sosyal bilgiler konu alanı ile doğrudan ilişkili olduğu düşünölmektedir. Diğer 9 beceri ise sadece sosyal bilgiler derslerinin değil ilköğretimde okutulmakta olan tüm derslerin temel beceri arsında yer alan temel beceriler olarak tasarlanmıştır. Örneğin, öğrencinin eleştirel düşünmesini sağlayabilmek temel eğitimdeki bütün derslerin hedefidir. Bu becerileri, öğrenciler hayat boyu kullanacaktır. Dolayısıyla temel eğitimde çocuğun yaşamında ona yol gösterecek ve yaşamına yön verecek becerilerle donatılması tüm öğretim programlarında yer almıştır.” Akt. (Sever, 2015: 135).

2017 müfredat içeriğinin genelinde bireyde ben ve biz olgusunun oluşturulmaya çalışılması hedeflenmiş olup daha çok bireye aile kavramı, kültürel miras, dünya kavramlarının üzerinde durulmuştur. Bireye toplumu öğrenme, yaşadığı coğrafyayı öğrenme açısından felsefe, sosyoloji, antropoloji gibi disiplinlerin içerikleri kazandırılmaya çalışılmıştır. Bireyin bilim ve teknoloji alanında yenilikçi, eleştirel düşünebilme, topluma yönelik bilinç ve bilgi edinebilme alışkanlıklarının kazandırılması sosyal bilgiler eğitiminin sosyal bilimler disiplinleri ile oluşturulmaya çalışılması planlandığını düşünebiliriz. Bu müfredat içeriği sosyal bilgiler ders kitaplarında ünite ve konu başlıkları olarak aşağıda tablo oluşturulmuştur.

Tablo 4

Öğrenme Alanlarına Göre Doğrudan Verilmesi Beklenen Becerilerin Dağılımı

Öğretim Programları	Öğrenme Alanları	Doğrudan Verilmesi Beklenen Becerilerin Dağılımı
2005 Programı	1. Birey ve Toplum	1. Kanıt Kullanma
	2. Kültür ve Miras	2. Araştırma
	3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler	3. Mekânı Algılama
	4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim	4. Mekânı Algılama
	5. Bilim Teknoloji ve Toplum	5. Eleştirel Düşünme
	6. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal	6. Eleştirel Düşünme
	7. Örgütler	7. Karar Verme
	8. Güç, Yönetim ve Toplum	8. Araştırma
	9. Küresel Bağlantılar	9. Araştırma
2018 Programı		1. Kanıt Kullanma, Zaman ve Kronolojiyi Algılama ile Empati kurma
	1. Birey ve Toplum	2. Kanıt Kullanma, Zaman ve Kronolojiyi Algılama ile Değişim ve Sürekliliği Algılama
	2. Kültür ve Miras	3. Mekânı Algılama, Harita Kullanma, Konum Analizi, Tablo, Grafik, Diyagram Çizme ve Yorumlama
	3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler	4. Değişim ve Sürekliliği Algılama, Öz Denetim, Karar Verme ve Finansal Okuryazarlık
	4. Bilim Teknoloji ve Toplum	5. İş Birliği, Sosyal Katılım ve Karar Verme
	5. Üretim, Dağıtım ve Tüketim	6. Araştırma ve Empati
	6. Etkin Vatandaşlık	7. Araştırma ve Empati
7. Küresel Bağlantılar		

(Kaynak: MEB 2005, 2018)

Tablo 4'te program içerikleri gösterilmiştir (Akt. Kuru, Şimşek, 2020, 2414).

1.12. Sosyal Bilgiler Eğitimi ve Sosyal Bilimler İlişkisi

Sosyal bilgiler, geçmişten günümüze kadar insanların birbirilerine olan tutumlarını ve çevresiyle olan uyumunu sağlamaya çalışan ve uzun süre demokrasi ve vatandaşlık hakları dersi etkisinde kalmıştır. İnsanın değişen dünya sürecinde küreselleşmenin etkisi ile artık bu kapsam dışında başka disiplinler ile iç içe olmuştur sosyal bilgiler dersi. Bu iç içe olduğu disiplinler bireyin toplumda ihtiyaç duyduğu düzeni, kendini tanımasını, farkındalık oluşturmasını saylayacak disiplinler olmuştur. Antropoloji, felsefe, ekonomi, sosyoloji gibi disiplinlerden yararlanarak toplum içinde bireyi kendini bilen, haklarını koruyan, dünyaca bilinen ekonomik kavramları öğrenen ve insanın ihtiyaç duyduğu mutlu ve fikri hür insan yaşamasına destek olan disiplinler ile birlikte sosyal bilgiler, birer amaç ve temel eğitimlerden ayrılarak, sosyal bilimler adı altında bir disiplin haline gelmiştir. Sosyal bilimlerden elde edilen kazanımlar sosyal bilgiler dersinin müfredatının şekillenmesini sağlamıştır. Bireye yarar sağlama amacı ve bilgi kullanmayı günlük hayatta asıl amacı olmuştur. Birbiriyle ve diğer disiplinler ile ilişki halindedir sosyal bilgiler.

İnsanları yaşadıkları toplumun değerleri ile bütünleştirerek topluma uyumlu, onun faydasını isteyen, toplumu ileriye taşıyacak bireyler olarak yetiştirme ve eğitime ihtiyacı, iş bölümü ve görev dağılımının yapılmaya başlandığı yerleşik hayata geçiş dönemlerinden beri önem arz etmektedir. Eğitimin öznesi insan ve amacı da onun davranışlarını değiştirmek, geliştirmek, içinde yaşadığı doğal çevresine ve toplumuna uyumlu hale getirmektir. Eğitimin bu amacı gerçekleşebilmesi ancak hayata dönük uygulamalar ve öğrenciye sağlanacak yaşantılarla mümkündür (Turan, 2017: 1).

1.13. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Antropoloji İle İlişkisi

Sosyal bilgiler öğretimi, bireyin sosyal hayatındaki sorunlarına pratik çözümler bulabilmesini öğretme amacına bakılırsa ve analitik olarak “Problem Merkezli” yaklaşımını görürüz. Birey sorunların farkına varıp, çözüm üretmeyi öğrenir. Kişisel eleştiri gücüne sahip olur. Öğrendiği bilgi ve becerileri yaşamında kullanmaya başlar. Bir bilim olarak sosyal bilgiler bireyin toplumda üretken, vatandaşlık haklarına bağlı, bilimsel bilgiyi öğrenen ve kullanan bireyler topluma hazırlar. Vatandaşlık haklarına göre birey geçmişini iyi bilen, tarihteki şahıslardan gurur

duyan bireyin oluşmasıdır. Bu hakları sosyal bilgiler eğitiminde “Vatandaşlık Aktarımı” olarak yaklaşımları içerisinde yer alır.

Konu bakımından sosyal bilgiler öğretimi “Okullarda bireylerin topluma ve geleceğe hazırlanması ihtiyaç ve hedeflere yönelik olarak, eğitim sistemleri çerçevesinde hazırlanmış öğretim programları vasıtasıyla yapılmaktadır. Eğitim - öğretim programlarını kapsayan eğitim sistemlerinin temel amacı değerler ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerler ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir.” olarak ifade edebiliriz (MEB, 2008; Akt: Turan: 2019).

Sosyal bilgiler eğitimi, birçok disiplinlerden yararlanmaktadır. İnsanın düşünce ve akıl sistemlerinin de olduğunu, sosyal eleştiri yapabilen birey olduğunu, kişisel gelişiminde sadece vatandaşlık haklarının temelini oluşturmakla kalmaz. Bu sebepten dolayı antropolojiden, sosyolojiden, arkeolojiden, ekonomiden, tarihten, sosyolojiden, coğrafyadan yararlanır. Çalıştığı bu disiplinler insanın hayatının ve eğitim sürecinin temellerini oluşturur. İnsanın değişim sürecindeki toplumsal faaliyetlerinden doğmuştur bu disiplinler. En önemli unsur olan insan ve yaşam sürecini anlamlandırma, toplum düzenine uyum sağlamaktır. Toplumda insanın diğer bireyler ile uyumunu ve gelişmesini sağlar. Bütün bu açıklamalar “yansıtıcı yaklaşımı” ifade eder.

❖ **Disiplin Olarak Antropoloji:** “İnsan varoluşunun dünü ve bugünüyle ilgili tüm sorunlarıyla yüzleşir ve cevap aramaya çalışır.” (Kottak, 2013, 5). bu açıklamadan yola çıkarsak holistik (bütüncül) olduğunu, insanın kültür aşırı bir varlık olduğunu ve sürekli gelişim halinde olduğunu anlıyoruz. Antropoloji doğrudan insanı sosyal bir varlık olarak değerlendirip geçmişten günümüze insanın canlı türlerinin fosil kalıntılarını inceleyen bilim dalıdır. Bu bilim dalı içerisinde çalışma yapanlara “Antropolog” denir. Antropologlar çıkartılan materyalleri inceleyip korunaklı hale getirirler. Bunlar literatür de fosil adını alır.

1.14. Kùltür- Eğitir- Antropoloji İlişkisi

Her toplumun kendine ait kùltür birikimi birbirinden farklılık gösterir. Toplumların yaşayış biçimleri, gelenek ve görenekleri topluma göre biçimlenir. Antropoloji eğitime çeşitli kùltürlere sahip ilkel veya çağdaş olan ayırmaksızın eğitsel boyutlarına bakarak değerlendirme yapar. Antropolojide eğitim kùltür aktarımı ile sağlanır. Normları, değerleri doğrudan insan toplumda yaşadığı süreçte öğrenir. Kendi iradesi ile oluşur. Benimsediği bilgi ve değerler doğrudan eğitim ile sağlanır. Eğitimle ilgilenen antropologlar çevresel nedenler ile kişiliğın belirlenmesini temel alırlar. Kalıtsal yani, farklılık gösteren toplumlarda (biyolojik çeşitlilik) üzerinde dururlar.

“A-Farklı toplumlar farklı kùltürlere sahiptirler.

Dünyada kùltürler birbirlerinden son derece farklıdırlar. Bu nedenle çeşitli kùltürlerin özelliklerini gösteren karşılaştırmalı indeksler geliştirilmiştir. Bu indeksler farklı davranış ve geleneklere göre incelenirler. Tüm toplumlarda ortaklaşa davranış kategorileri bulunmakla birlikte bu davranışların biçimleri, bir toplumdan diğerine değişir. Bu kùltür kavramının temelidir. Bir örnek ele alalım. Bütün insanlar acıkırlar. Bu yüzden yemek yemelidirler yoksa öürler. Fakat bir insanın ne yediği coğrafya kadar kùltüre de bağlıdır. Tercih olanağı olduğu zaman neyi seçtiği, onu ne biçimde sağladığı, nasıl pişirdiği, nasıl, ne zamanlar ve nerede yediği kendi toplumsal grubunun alışkanlıklarına göre değişir. Kurbağalar, kuş yuvaları, kokmuş ayı balığı, hint irmiği, sago tırtılları, mantarlar kimileri için fevkalade değerli yiyecek maddeleridirler. Fakat kimileri için değildirlar. Müslümanlar domuz eti yemez. Hindular sığır eti yemez. Çinlilerde süt sevmezler.” (Tezcan, 2008: 100).

Toplumların bu şekilde benimsediği gelenek ve görenekler bireylerin sergilediği tutumlar kùltürün bize kategorilerini de yansıtır. Toplumlarda antropologlar tarafından oluşturulan kategorileri bir önce bölümde açıklayıp örnekler vermiştim. Bu bölümde de ulusal kùltür kategorisini görmekteyiz. Milletlerce sınırlandırılmış ve sadece o millete özgü olan kùltürel bilgi ve becerilerin gözle görülebilecek örnekleri olarak değerlendirebiliriz.

B. Eğitim bir toplumun tüm kültürüne dayanır.

“Eğitim, kişiliğin gelişmesiyle ilgili olduğundan içinde olduğu toplumun kültürüne bağlıdır. Toplumsal psikoloji, toplumsal antropolojide yapılan incelemeler insan davranışının son derece esneklik gösterdiğini ve yetişmiş olduğu kültürün bireyin kişiliği üzerine damgasının vurduğunu göstermiştir. İnsan davranışları içinde yaşanılan kültürde geçerli değerlere göre belirlenir. **Margaret Mead**, Yeni Gine’de manus kabilesinde yaptığı araştırmada şu örneği vermektedir. *‘Kimi toplumlarda çocuk yürümeye başladığında ana babaya büyük bir iş düşmektedir. Çünkü çocuk etraftaki eşyalar için bir tehlike oluşturmaktadır. Örneğin çocuk, tabakları fırlatmakta, yemeği dökmekte, kitapları yırtmakta ve evi alt üst etmektedir. Fakat manus kabilesinde durum bambaşkadır. Orada başkasının malı kutsal bir nitelik taşıdığından, çocuklara daha yürümesini öğrenmeden başkasına ait olan eşyalara dokunmayı ve onlara saygı duymasını öğretmektedirler.’* (Tezcan, 2008: 100-101). Tezcan’ın anlatımında da kültürün eğitimle olan bağlantısı üzerinde durulmuş ve alt kültür örneklendirmesi yapmış. Alt kültür her ne kadar antropologlar tarafından kullanılmak pek istenilmese de literatürde açıklama alanında yer verilmekte. Kültür ve eğitim toplumda bireylerin yaşamlarını daha doğmadan etkilemekte. Birey doğduğunda önce ailesinde ilköğrenimleri gerçekleşiyor ve büyüdükçe artık toplumla aynı değerleri benimseyip öğreniyor. Birey hangi toplumun değerlerine sahipse o nitelikte yetişiyor. Bunu günümüzde bütün toplumlarda düşünebiliriz.

1.15. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde Sosyal Bilgiler Eğitimi’nin Antropoloji disiplini ile olan ilişkisi, Antropolojik kavramlar, Kültür Aktarımı ve Sosyal Bilgiler Eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiş olup ilgili araştırmaların sonuçları sunulmuştur.

Çarkıt (2020), “Ortaokul Türkçe Derslerinde Kültür Aktarımına Yönelik Uygulamalar” adlı çalışmasında Türkçe öğretmenlerinin konu ile ilgili görüşlerini ve önerilerini alarak ölçek hazırlamıştır. Ulaştığı sonuçlar; Türkçe derslerinde ve Türkçe ders kitaplarının içeriğinde kültür aktarımını içeren uygulamaların yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Öğretmen görüşlerini de değerlendirerek şu öneriler de bulunmuştur; Kültürel Miras’a yönelik içeriklerin Türkçe ders kitaplarında daha

geniş kapsamlı ve kademeli olarak ilerletilebileceğine, Kültürel Mirasımıza yönelik çalışmalara okulların dışında EBA TV aracılığı ile ulaşımını artırarak animasyon, kısa film vb. çalışmalar yayınlanmalıdır.

Turan (2019), “2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Disiplinlerarası Yapısının İncelenmesi” adlı çalışmasında ulaştığı sonuç; Sosyal Bilgiler öğrenme alanlarının farklı disiplinler ile ilişkilendirildiğini gözlemleyerek, Antropoloji disiplininin de % 14.28 oranında yer aldığını tespit etmiştir.

Sağdıç (2019), “Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitiminde Disiplinlerarası Öğretim Yaklaşımının Tarihsel Gelişimi” adlı çalışmasında Türkiye’de ilkököl düzeyinde ilk disiplinlerarası müfredat girişimini inceleyerek 1962 yılında tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerinin Toplum ve Ülke İncelemeleri adlı bir ders ile birleştirilmesi ile başladığını görmüştür. 1968 yılında bu dersin adının Sosyal Bilgiler olarak değiştirildiğini tespit etmiştir. Ortaokullarda ise bu birleştirmenin 1971 programı ile gerçekleştirildiğini tespit etmiştir. 1985 yılında da ortaokul düzeyinde sosyal bilgiler dersi programdan kaldırıldığını yerine Millî Tarih, Millî Coğrafya ve Vatandaşlık Bilgisi derslerinin getirildiğini gözlemlemiştir. 1998 yılında Sosyal Bilgiler derslerinin programa tekrar konulmuş olduğunu ve 4. Sınıftan başlayarak 7. Sınıf dahil öğretim kademelerinde okutulduğunu tespit etmiştir. 2005 yılı yeni dönem müfredatını incelediğinde ise yapılandırmacılığın etkisiyle ilkökolden üniversiteye kadar tüm programlarda bir güncelleme faaliyetin başladığını ve bu kapsamda Sosyal Bilgiler öğretim programının yenilendiğini gözlemlemiştir. 2005 yılı itibariyle ayrıca öğretim programlarında ünite ve konu bazlı program yaklaşımı yerine, öğrenme alanı ve kazanım ekseninde öğretim programlarının ele alınmış ve disiplinler arası bir yaklaşım ile programların hazırlandığını tespit etmiştir. Hali hazırda Türkiye’deki güncel sosyal bilgiler programlarında Tarih, Coğrafya, Sosyoloji, Ekonomi, Hukuk, Etnografya, Arkeoloji, Psikoloji ve Siyaset Bilimi gibi sosyal bilimlerin çok farklı alanlarından elde edilen bilgilerin disiplinler arası, bütünlük bir yaklaşımla ele alındığını gözlemlemiştir. Ancak disiplinler arası öğretiminin sürdürülebilmesi için ülkenin toplumsal sorunlarının belirlenmesi, bu sorunların bir öncelik sırasına konulması, toplumun tüm kesimleri ile tartışılması ve de en önemlisi program geliştirme sürecine imkânlar çerçevesince tüm paydaşlarının dâhil edilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Demir (2018), “Sosyal Bilim Disiplinlerine GÖre 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programındaki Kazanımların Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında ulaştığı sonuçlar; 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programları karşılaştırmalı olarak inceleyerek her iki programda da yer alan kazanımların hem tek disiplin hem de disiplinler arası yaklaşımla yer verildiğini birçok sosyal bilim disiplinlerinin yer aldığı, tarih ve coğrafya disiplinlerine ağırlık verildiğini antropoloji, arkeoloji ve din bilimi disiplinlerine dair kazanımlara yeterince yer verilmediğini tespit etmiştir.

Davut & Çetin (2018), “Sosyal Bilgiler Dersi ve Kültür Aktarımında Edindiği Rol Üzerine Bir İnceleme” çalışmasında amacı doğrultusunda Sosyal Bilgiler ders içeriğinin 2005 ve 2017 program içeriklerini inceleyerek felsefe, amaç ve kazanımlar açısından değerlendirmiştir. Ulaştığı sonuçlar 2017 programında somut olmayan kültürel miras öğelerine daha az yer verildiği ve içeriğinin öğrenci katılımı ile zenginleştirilebileceği ve üniversitelerde dahil olmak üzere milli değerlere olan farkındalığın istenilen düzeyde olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Dağtaş & Yıldırım (2018), “Kültürel Emperyalizm Çerçevesinde Tüketim Pratiklerinin Türkiye Basınındaki Yansımalarının Çözümlemesi 24 Kasım 2017 Kara Cuma Örneği” adlı çalışmasında kamuoyunun etkisi ile Amerika Birleşik devletlerinde yaygın olan yeni yıl indirimi olarak ünlü markaların yapmış olduğu büyük sezon sonu indirimlerinin ülkemize girişini ve kültürel emperyalizm açısından, ekonomik küreselleşme açısından yerel gazetelerdeki yorumlar üzerinden değerlendirmeye çalışmıştır. Ulaştığı bulgular ise: Kara Cuma’nın bireyleri tüketime ve alışverişe götürme aracı olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bağlamda, sosyalist sol basının medya değerlendirmesini yurttaşları bilinçlendirmek adına doğru değerlendirdiğini tespit etmiştir. Muhafazakâr basında, Kara Cuma’nın din üzerinden şekillendirilmesi eleştirinin bağlamını daralttığını tespit etmiştir. Liberal basında ise insanları tüketime yönlendiren haberlerin olduğunu tespit etmiştir.

Akpınar & Genç (2017), “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Kültür Kavramına İlişkin Görüşleri” adlı çalışmasında ulaştığı bulgular: Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin ve adaylarının kültür kavramını maddi manevi değerlerin bütünü olarak tanımlamakta olduklarını gözlemlemiştir. Fakat öğretmenlerin ve adayların Sosyal Bilgiler dersinde kültür kavramını aktarmaya yönelik çalışmalarının program içerisinde yeterli olmadığından, öğrencilere kültür kavramını aktaramadıklarını tespit

etmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının kültürel yozlaşma karşısında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını gözlemlemiştir.

Işık (2016), “Türkiye’de Antropolojik Bilginin Yetersizliği Sorunu ve Öğretmenler” adlı çalışmasında yaptığı değerlendirmeler kısaca şu şekilde olmuştur: Antropolojinin çalışma alanlarını incelemiş ve eğitim alanında çok geniş yer tutabileceğine değinmiştir. Antropolojinin insanın biyolojik evrimini incelemesi ve kültür çalışmalarında insanın (homo symbolicus) hayvan türünden modern insan sürecinde dil, fiziksel gelişim, birikerek artan kültürün etkisi ile insan geçmişle günümüze uyarlanabilmiştir. Bu nedenle insan geçmişten günümüze yaşayan bir canlıdır. Bu bağlamda eğitim ve kültürü çok yakın ilişki halinde değerlendirmiştir. Kültürden söz etmek eğitimden söz etmektir demiştir. Eğitim bilimcilerin iletişimsel faaliyet içinde olan insanı kültür aracılığı ile anlamayı düstur edinmiş antropolojiyi bilmeleri beklenirken Türkiye’de öğretmenlerin, öğretmen adaylarının lisans öğrencilerinin çoğunun Antropolojiyi “ırk bilimi” olarak tanımladıklarına şahit olmuştur. Çalışmasının amaçlarından olan “öğretmenlerin antropolojiyi hakkında bilgi eksiklerinin olması” sebebinin eğitime dair olan meselenin kültür kavramından bağımsız olmadığını savunur. Öteki neden ise çok kültürlü çağdaş toplumlarda antropolojinin biriktirdiği bilgiden beklenen toplumsal faydanın sağlanabilmesi için kamusal eğitim kurumları ve öğretmen-öğrenci aracılığı ile yapılacağını söylemiştir.

Cennetkuşu (2016), “Kültür Şoku ve Eğitim Öğretim Üzerine Görüşler” adlı İngilizce olan çalışmasında çeviri yaparak incelediğim makalesinde yabancı dile olan merakın ve İngilizce dil öğrenmeye çalışan öğrencilerin bir anda kendi ana dillerini bırakarak nasıl başka bir dile uyum sağladıklarını ve yurt dışında eğitim alan öğrencilerin yaşadığı kültürel şokunun ne olduğunu ve nasıl ilerlediğini inceleyerek değerlendirmeler yapmıştır. Çalışmasında her insanın farklı kültürel özelliklerine değinerek öğrencilerin eğitim alırken kültürel şoklarını açıklamaya çalışmıştır. Her toplumun farklı kültürel yapısı olduğunu ve eğitim için giden öğrenciler üzerinden anket yaparak ulaştığı bulgularda: yabancı olduğu toplumda kültürel değerlerin cinsiyete göre ve maddiyata göre değiştiği sonucuna ulaşmıştır.

Deveci (2014), “Öğretmen Adaylarının Sosyal Bilimler Ve Sosyal Bilgiler Kavramlarına İlişkin Bilişsel Yapıları: Kelime İlişkilendirme Testi Uygulaması” adlı çalışmasında öğretmen adaylarının sosyal bilgiler kavramına ilişkin en çok

“vatandaşlık”, sosyal bilimlere ilişkin olarak ise en çok “Tarih” sözcüğünü tekrarladıklarını tespit etmiştir. Tarih, beceri, toplum-toplumsallaşma, değerler, sosyal katılım, Coğrafya ve kültür sözcükleri her iki kavram için öğretmen adayları tarafından tekrarlanan sözcüklerdir. Araştırmasının sonucunda öğretmen adaylarının sosyal bilgilere ilişkin daha fazla kavramsal bilgiye sahip olduklarını, sosyal bilimlere ilişkin ise daha fazla kavram yanılığine sahip olduklarını belirlemiştir.

Koçoğlu (2014), “Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımlarının Kültürel Yaşam Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öğretmen Algıları” adlı çalışmasında Sosyal Bilgiler dersinde yer alan kavramların bireyin sosyal hayatındaki etkinliğini öğrenmek ve öğretmen adaylarının görüşlerini değerlendirmek istemiştir. Açık uçlu anket çalışması uygulamıştır. Ulaştığı bulgular: Sosyal Bilgiler dersi içeriğinde yer alan kazanımların (vatanseverlik, adalet, hoşgörü, sevgi, saygı, aile) kültürel yaşamlarını etkilediğini ve öğretmenlerin kültürel aktarımda çeşitlilik gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Keçe (2011), “İlköğretim Sosyal Bilgiler Kazanımlarının Sosyal Bilimler Disiplinlerine ve Disiplinler Arası Anlayışa Uygunluğunun Belirlenmesi” adlı çalışmasında hazırladığı ölçekler ile kazanımların sosyal bilimler ve sosyal bilimlerin disiplinlerine ve disiplinler arası uygunluğunu belirlemeye çalışmıştır. Ulaştığı sonuçlar; sosyal bilgiler programında bulunan kazanımların disiplinler arası uygunluğu incelendiğinde, bulguların kazanımlara yansıtılması konusunda başarılı olduğu fakat disiplinler arası yapılandırma da eksikliklerin olduğunu gözlemlemiştir. 2005 Sosyal Bilgiler programlarını inceleyerek tarih ve coğrafyaya ait kazanımların fazlaca yer aldığını tespit etmiştir. Ayrıca din bilimi, arkeoloji ve felsefeye ilişkin bulguların kazanımlara yansıtılması konusunda yine eksikliklerin olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Şahin (2011), “Kültürel Yozlaşmaya Neden Olan Bir Unsurlar Olarak Televizyon” adlı çalışmasında günümüzde televizyonun toplumlar üzerindeki etkisini araştırmak istemiştir. Televizyonun yani medyanın istediği doğrultuda insanlar üzerinde oluşturmak istediği algı üzerine yoğunlaşmıştır. Ulaştığı sonuç: yayınlanan programlar ile kültürel yozlaşmaya sebep olduğu, magazin programları ile Türk kültürüne uygun olmadığı ancak en çok izlenen programların magazin programları olduğu, televizyonun en çokta genç kuşak üzerinde olan insanları kültürel

yozlaşmaya sürüklediği sonucuna ulaşmıştır. Bulgularını çalışmasında tablo ile ifade etmiştir.

Şahin (2011), “Kültürel Yozlaşmaya Neden Olan Bir Unsur Olarak Televizyon” adlı çalışmasında günümüzde televizyonun toplumlar üzerindeki etkisini araştırmak istemiştir. Televizyonun yani medyanın istediği doğrultuda insanlar üzerinde oluşturmak istediği algı üzerine yoğunlaşmıştır. Ulaştığı sonuç: yayınlanan programlar ile kültürel yozlaşmaya sebep olduğu, magazin programların ile Türk kültürüne uygun olmadığı ancak en çok izlenen programların magazin programları olduğu, televizyonun en çokta genç kuşak üzerinde olan insanları kültürel yozlaşmaya sürüklediği sonucuna ulaşmıştır. Bulgularını çalışmasında tablo ile ifade etmiştir.

Uysal (2004), “Eğitime Felsefi Antropoloji Çerçevesinde Kavramsal Bir Yaklaşım” adlı çalışmasında; ilahiyatçı ve felsefeci gözü ile insanın eğitime antropolojik çerçeveden bakmaya çalışarak bir yaklaşım denemesi yapmak istemiştir. İnsanın yapısını doğru kavramaya çalışarak insanın dünyasında yer alan bilgi birikimi, inanç değerleri, idealleri, öngörüler ve tarihsel kişiliği ile ele almıştır. İnsanın eğitimi söz konusu olduğunda bunları göz ardı etmemeleri gerektiğini savunmuştur. İnsanın niteliklerinden birini veya bir kaçını yok saymak doğru değildir diyerek “nasıl bir eğitim” sorusuna cevap şu şekilde vermiştir: İnsanı bedeni ve ruhu diye ikiye bölmeden iki kanatlı bir kuş gibi bütün olarak gören, insanı insan yapan niteliklerinin insanlık bilincinin ön planda olduğu, insanın inanan bir varlık olduğunu unutmadan ve kafası kadar kalbinin de önemli olduğu bilincinde olan ahlaki değerleri, değer duygusu düşünüldüğünde iyi bir vicdan sahibi olmasını hedefleyen bir eğitim olarak açıklamıştır. Çalışmasında ulaştığı sonuçları en güzel şu cümlesi ile ifade etmiştir: İnsana insan gibi yaşamayı ve başkalarını da düşünmesi gerektiğini, onlara hoşgörülü davranması gerektiğini kutsal gören bir eğitim gerekliliğini savunmuştur. Bu bakış açısını Muhammet İkbalin şu sözü ile ifade eder: “İnsanın makamı semadan yüksektir, Terbiyenin aslı insana saygı göstermektir.”

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde “Araştırma Modeline”, “Çalışma Grubuna”, “Veri Toplama Aracına”, “Verilerin Toplanma Sürecine”, “Araştırmacının Rolüne” yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Araştırma, saptanan problemlere güvenilir çözümler aramak amacı ile planlı ve sistemli olarak verilerin toplanması, çözümlenmesi, yorumlanarak değerlendirilmesi ve rapor edilme sürecini oluşturur. Araştırma bir arama, öğrenme, bilinmeyeni bilinir hale getirilme çabasıdır. Alan ile ilgili eserlere ulaşarak literatür taraması yapılmıştır. Konuların derlenip düzenlenmesinden sonra çalışma planına göre hareket edilmiştir. Nitel araştırma modeli tercih edilmiştir.

Nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması, bir durumun kendi içinde incelendiği, olgu ve içinde bulunduğu ortam arasındaki sınırların kesin hatlarla belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının bulunduğu durumlarda kullanılır. Durum çalışması deseni kullanıldığında takip edilmesi gereken aşamalar (a) araştırma sorularının geliştirilmesi, (b) araştırmanın alt problemlerinin geliştirilmesi, (c) çalışılacak durumun belirlenmesi, (d) çalışma grubunun seçimi, (e) verilerin toplanması ve toplanan verinin alt problemlerle ilişkilendirilmesi, (f) verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması ve (g) çalışmanın raporlaştırılması şeklinde sıralanabilir (Yıldırım & Şimşek, 2011: 281).

Araştırma, sosyal bilgiler eğitiminde ve antropoloji disiplinde kültürel aktarımda

en çok kullanılan ortak sayılabileceğimiz kavramlar üzerinden bir durum olarak ele alınmış ve öğrencilerin bu kavramlara yönelik cevapları incelenerek durum hakkında ayrıntılı bir anlayış geliştirebilmek amacıyla bu yöntem tercih edilmiştir. Bu kavramlara yönelik öğrenci görüşlerinden bir sonuç elde etmek istenmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu 2019-2020 eğitim öğretim yılı bahar dönemi Kırşehir ili ilkokul ve ortaokul öğrencileri 4, 5, 6, 7. sınıf öğrencileri oluşturur. Bu sınıfların seçilmesinde antropoloji ile ilgili kavramların 4. sınıftan itibaren programda yer almaya başlaması ve sosyal bilgiler dersinin ana amaçlarından olan kültür aktarımı ile ilgili kavramların 4, 5, 6, 7. Sosyal bilgiler dersiyle öğrencilere kazandırılmayı çalışılması önemli olmuştur.

Tablo 5

Çalışma Grubu Tablosu

İlkokul Öğrencileri	Ortaokul Öğrencileri
20 Kişi 10 Kız 10 Erkek	20 Kişi 10 Kız 10 Erkek

Tablo 5'de çalışma grubuna ait bilgiler gösterilmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak açık uçlu soru formu kullanılmıştır. Öncelikle konu ile ilgili bağlantılı kavramlardan oluşan açık uçlu form soruları hazırlanmıştır. Açık uçlu form sorularının içeriği Sosyal Bilgiler dersinde ve Antropoloji disiplinde kültürel aktarımda yer alan en çok kullanılan ortak sayılabilecek kavramlar şeklinde oluşturulmuştur. Görüşme formu ilkokul ve ortaokul öğrencilerine sunularak çalışma yürütülmüştür. Öğrencilerin açık uçlu sorularla Sosyal bilgiler dersinde öğrendikleri kavramların kültürel aktarım bağlamında antropoloji disiplininden yararlanarak kavramların kullanımları ve bilgi düzeyleri ölçülmeye çalışılmıştır. Veri toplama aracı aşağıdaki sorulardan oluşmuştur:

- 1.Vatandaşlık hakları kavramının genel kısa tanımı kısaca ne olabilir?
- 2.Kültür kelimesini duyunca aklımıza ilk ne gelir?
- 3.Aile kavramı aklınızda ilk ne canlandırıyor?
- 4.İnsan kelimesinin tanımı nasıl yapılabilir?
- 5.Fosil kelimesinin tanımı nasıl olabilir?
- 6.Antropoloji ve Antropolog kelimelerini daha önce hiç duydunuz mu? Bu kelimeler sizce ne demek olabilir?
- 7.Demokrasi kelimesinin anlamı nedir?
- 8.Beşeri ortam tanımının en kısa şekli nasıl yapılabilir?
- 9.Topluluk, toplum, millet kavramlarının aklınızdaki ilk anlamı nedir?

Araştırma sorularını oluşturan kavramların seçilmesinde antropoloji biliminin genel özellikleri, sosyal bilgiler dersi öğretim programı, program çerçevesinde yer alan kazanımlar, sosyal bilgiler ders kitapları incelenerek, bütün bu olguların ilişkisi kapsamında kültür aktarımı çerçevesi dikkate alınmıştır.

2.4. Araştırma Süreci

Araştırma, ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde çok sık duydukları kavramlar seçilerek Antropolojik açıdan değerlendirmeler ile sonuçlandırmak istenilerek yola çıkılmıştır. “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Kültür Aktarımında Antropolojik kavramların Etkisinin Öğrenci Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” konusu belirlenerek çalışma oluşturulmuştur.

Araştırmanın ilk aşamasında, “Sosyal Bilgiler Dersi”, “Kültür”, “Kültürel Gecikme”, “Kültürel Yozlaşma”, “Kültür Emperyalizmi”, “Kültür Aktarımı”, “Kültür-Eğitim-Antropoloji İlişkisi” başlıkları altında kuramsal çerçeve oluşturulmuştur. Kuramsal çerçeve alan yazın oluşturulurken kitaplar, makaleler, yüksek lisans tezlerinden yararlanılmıştır.

Araştırmanın uygulama süreci de ilk olarak araştırma konusuna uygun açık uçlu form ile soruların içeriği oluşturulmuştur. 2019-2020 eğitim yılında Kırşehir ili ilkokul ve ortaokul Sosyal Bilgiler dersi alan ve almakta olan öğrencilere sunulan açık uçlu soru formu ile çalışma yürütülmüştür.

Çalışma pandemi sürecinde (covid 19) okul dönemi aktifleşmesi ile belirli aralıklarda ilerletilmiştir.

2.5. Araştırmacının Rolü

Sosyal Bilgiler eğitimi alan ilkokul ve ortaokul öğrencilerine program içeriğinde kullanılan kavramların ve Antropoloji disiplninde kültürel aktarımda ortak sayabileceğimiz kavramlar üzerinden öğrencilerin bu kavramlara yönelik bilgi ve merak düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu açık uçlu form içeriğinin analizlendirilmesi nitel araştırma yöntemini yansıtacak şekilde yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlar öğrencilerin Sosyal Bilgiler eğitimi içinde yer alan ortak kavramların Antropoloji disiplninden de yararlanarak bilgi ve merak düzeylerini artıracadığı, Sosyal Bilgiler eğitiminin yaşamın her anında gerekli olduğu ve bilimsel bilginin gerekli olduğu bir bakış açısı sunacadığı öngörölmektedir.

2.6 Verilerin Analizi ve Değerlendirilmesi

Sosyal Bilgiler programı içeriğinde yer alan kavramlardan oluşan açık uçlu form çalışması verilerin açıklanabilmesi için içerik analizi ile yapılmıştır. İçerik analizi benzer veriler belirli kavramlar etrafında toplanarak oluşturulur. Daha sonra elde edilen veriler okuyucunun kolay anlayabileceği şekilde düzenlenerek yorumlanır.

İçerik analizinin başında açık uçlu formlarının dökümü yapılmıştır. Toplamda 40 kişi üzerinden açık uçlu form dökümü yapılarak, teker teker incelenerek notlar alınmıştır. İkinci aşamada dökümler tablolar ile oluşturulmuştur. Son aşamada bilgiler yorumlanarak değerlendirilmiştir.

Tablo değerlendirilmesi yapılmıştır. Tablolar açık uçlu form sorularının içeriğine göre ve çalışmanın amacına göre oluşturulmuştur. Verilen öğrencilerin doğru kabul edilebilecek cevaplara göre hazırlanmıştır. Açık uçlu sorularının içeriğinde yer alan soruların ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin verdiği doğru cevaplar üzerinden yorumlanarak temalar şeklinde yansıtılmıştır. Ayrıca verilerin tablolarda gösterilmesi ve yorumlanmasından sonra doğrudan alıntılar yapılarak çalışmanın inandırıcılığının arttırılması yoluna gidilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Elde edilen sonuçların inandırıcılığı, bilimsel araştırmanın en önemli ölçütlerinden biridir. Bu açıdan araştırmaların geçerlik ve güvenirliliği en yaygın kullanılan iki ölçüttür. Nitel araştırmalarda geçerlik-güvenirlik nicel çalışmalardan farklı olarak ele alınır. Ancak nicel araştırmalarda geçerlik güvenirlik yerine nitel araştırmalarda inanırlık, sonuçların doğruluğu ve araştırmacının yetkinliği önemli gözükmetedir. İnanırlık için kriterle ise inanırlık, güvenilebilirlik, onaylanabilirlik ve aktarılabirlik başlıkları altında ele alınır. Bu stratejilerin bir ya da birkaçının olması çoğunlukla yeterli görülür (Başkale, 2016). Araştırma kapsamında inandırıcılığın arttırılması, geçerlik ve güvenirliğin sağlanması için alan uzmanlarından görüş alınmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1. Bulgular

Alt probleme ilişkin sorulara cevap aranmıştır. Çalışmada 9 tane alt problem sorusu vardır. Bu sorular ve bulgulara dair yorumlar aşağıda sıralanmıştır.

1. Birinci alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar

Birinci alt problem kapsamında öğrencilere sorulan soru “Vatandaşlık hakları kavramının genel kısa tanımı kısaca ne olabilir?” şeklinde idi. Öğrencilerin verdikleri cevapların analizi ile oluşturulan tablo ve yorumu aşağıdaki gibidir.

Tablo 1: Vatandaşlık kavramının genel tanımı

	f
Vatandaşlık ülkeye aittir	17
Vatandaşlık millet bilincidir	8
Vatandaşlık millete hizmettir.	10
Vatandaşlık çok çalışmaktır.	5

Vatandaşlık kavramına öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin vatandaşlık ülkeye aittir tanımını en çok yaptıkları görülmüştür. Bunun yanı sıra vatandaşlığın millet bilinci olduğu, millete hizmet olduğu ve çok çalışmak olduğu gibi tanımlar yer almıştır.

Katılımcılardan alınan cevaplar ise “bizim ülkemizdeki bayrağımız toprağımız hakkımızdır”, “vatandaşlık yaşadığımız ülkeye hizmet etmektir”, “vatandaşlık yaşadığımız ülke için hepimiz bir milletiz”, “ülkemize hizmet etmemiz çok çalışmamız gerekir” ifadelerini kullanmışlardır.

2. İkinci alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar

İkinci alt problem kapsamında öğrencilere sorulan soru “Kültür kelimesini duyunca aklımıza ilk ne gelir?” şeklinde idi. Öğrencilerin verdikleri cevapların analizi ile oluşturulan tablo ve yorumu aşağıdaki gibidir.

Tablo:2 Kültür kelimesinin tanımı

	f
Gelenek göreneklerimizdir.	26
Gezip öğrendiklerimizdir.	10
Büyüklerimizin öğrettikleridir.	4

Kültür tanımına öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin kültür gelenek görenekler tanımını en çok yaptıkları görülmüştür. Bunun yanı sıra gezip öğrendikleri, büyüklerin öğrettiği gibi tanımlar yer almıştır.

Kültür kelimesinin tanımına öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Katılımcılardan alınan cevaplar “düğünlerimiz, törenlerimiz bizim kültürümüzdür”, “anne ve babamızdan öğrendiklerimizdir”, “insanlar gezerek öğrenirler kültürleri artar” şeklinde olmuştur.

3. Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar

Üçüncü alt problem kapsamında öğrencilere sorulan soru “Aile kavramı aklınızda ilk ne canlandırıyor?” şeklinde idi. Öğrencilerin verdikleri cevapların analizi ile oluşturulan tablo ve yorumu aşağıdaki gibidir.

Tablo : 3 Aile kelimesinin tanımı

	f
Anne babamızdır.	23
Aynı evde yaşayanlardır.	16
Aynı evde kalabalık yaşayanlardır.	11

Aile tanımına öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Tablo 3 incelendiğinde

En çok anne ve babadan oluştuğu tanımı görülmüştür. Bunun yanı sıra aynı evde yaşayanlar ve aynı evde kalabalık şekilde yaşayanlar olduğu tanımı yer almıştır.

Aile tanımına öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Katılımcılardan alınan cevaplar “aile anne ve babamızdan oluşur”, “aile olan herkes aynı evde birlikte yaşar”, “birden fazla aynı evde anne baba ve akrabalarıyla yaşayanlara aile denir”, “aile aynı evi paylaşanlardır” demişlerdir.

4. Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar

Dördüncü alt problem kapsamında öğrencilere sorulan soru “İnsan kelimesinin tanımı nasıl yapılabilir?” şeklinde idi. Öğrencilerin verdikleri cevapların analizi ile oluşturulan tablo ve yorumu aşağıdaki gibidir.

Tablo : 4 İnsan kelimesinin tanımı

	f
Yürüeyebilen canlılardır.	12
Aklı olandır.	22
Konuşabilendir.	8

İnsan kelimesinin tanımına öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Tablo 4 incelendiğinde insanın yürüeyebilen bir canlı olduğu en çok verilen cevaplardır. Diğer tanımlara bakıldığında akli olan canlı, konuşabilen varlık şeklinde olmuştur.

İnsan kelimesinin tanımına öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Katılımcıların verdiği cevaplar “insan yürüeyebilen canlıdır”, “insanın akli vardır akıllıdır”, “insanlar konuşabilir kitap okuyabilir düşünürler”, “insanlar akıl sahibidir” şeklinde olmuştur.

5. Beşinci alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar

Beşinci alt problem kapsamında öğrencilere sorulan soru “Fosil kelimesinin tanımı nasıl olabilir?” şeklinde idi. Öğrencilerin verdikleri cevapların analizi ile oluşturulan tablo ve yorumu aşağıdaki gibidir.

Tablo : 5 Fosil kelimesinin tanımı

	f
Toprağın altından çıkan cisimlerdir.	16
Sert kayalarlardır.	12
Topraktan çıkan canlı kalıntılarıdır.	12

Fosil kelimesinin tanımına öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Tablo 5 incelendiğinde toprağın altından çıkan cisimler olduğu, sert kayalar ve toprağın altından çıkan sert cisimler olmuştur.

Fosil kelimesinin tanımına öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Katılımcıların cevapları “ topraktan çıkan sertleşmiş cisimlerdir hayvan kemikleri dinazor kemikleri”, “fosiller kayaç şekilleridir”, “topraktan çıkartılan canlılara ait kalıntılara denir”, “kuruyan böceklerle denir” şeklinde cevaplar alınmıştır.

6. Altıncı alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar

Birinci alt problem kapsamında öğrencilere sorulan soru “Antropoloji ve Antropolog kelimelerini daha önce hiç duydunuz mu? Bu kelimeler sizce ne demek olabilir?” şeklinde idi. Öğrencilerin verdikleri cevapların analizi ile oluşturulan tablo ve yorumu aşağıdaki gibidir.

Tablo : 6 Antropoloji ve antropolog tanımı

	f
Daha önce hiç duymadım.	28
Bilimseldir.	6
İrk bilimidir.	6

Antropoloji ve antropolog tanımına öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Tablo 6 incelendiğinde daha önce hiç duymadıkları, bilimsel olduğu ve ırk bilimi olarak tanımlamışlardır.

Antropoloji ve antropolog kelimelerinin anlamlarına öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Katılımcılar “ilk defa duydum”, “bilim insanlarıdır”, “antropoloji ırkları inceler”, “ırkları inceleyene deniyor” şeklinde cevaplar vermişlerdir.

7. Yedinci alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar

Yedinci alt problem kapsamında öğrencilere sorulan soru “Demokrasi kelimesinin anlamı nedir?” şeklinde idi. Öğrencilerin verdikleri cevapların analizi ile oluşturulan tablo ve yorumu aşağıdaki gibidir.

Tablo : 7 Demokrasi tanımı

	f
Haklarımızdır.	14
Özgürlüklerimizdir.	18
Ülkelerdeki insanların yaşama biçimidir.	8

Demokrasi tanımına öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Tablo 7 incelendiğinde insan haklarından oluştuğu, insanların özgürlüklerini ve ülkede yaşayan insanların yaşama biçimi olarak tanımlamışlardır.

Demokrasi tanımına öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Katılımcıların cevapları “devletin vatandaşlarına verdiği haklardır”, “yaşadığımız yerdeki haklarımız bizim özgürlüklerimizdir”, “ aynı topraklarda birlikte yaşayan insanların yaşama şeklidir demokrasi”, “ devletin milletine verdiği yasal haklara deniyor” şeklinde olmuştur.

8. Sekizinci alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar

Birinci alt problem kapsamında öğrencilere sorulan soru “Beşeri ortam tanımının en kısa şekli nasıl yapılabilir?” şeklinde idi. Öğrencilerin verdikleri cevapların analizi ile oluşturulan tablo ve yorumu aşağıdaki gibidir.

Tablo : 8 Beşeri ortam tanımı

	f
Evimizdir.	12
Okulumuzdur.	10
Doğal yaşam alanlarıdır.	18

Beşeri ortam tanımına öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Tablo 8 incelendiğinde en çok verilen cevaplarda doğal yaşam alanlarının olduğu, evlerinden oluştuğu ve okullarının olduğu cevaplar vermişlerdir.

Beşeri ortam tanımına öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Katılımcıların cevapları “beşeri ortam yaşadığımız evdir”, “beşeri ortam eğitim yerine denir”, “insanların kendi inşaa ettikleri yerlerdir”, “yaşanılan topraklara denir” şeklinde olmuştur.

9. Dokuzuncu alt probleme ilişkin bulgular ve yorumlar

Dokuzuncu alt problem kapsamında öğrencilere sorulan soru “Topluluk, toplum, millet kavramlarının aklınızdaki ilk anlamı nedir?” şeklinde idi. Öğrencilerin verdikleri cevapların analizi ile oluşturulan tablo ve yorumu aşağıdaki gibidir.

Tablo : 9 Topluluk, toplum, millet tanımı

	f
Ülkemizdeki birlikte yaşayan insanlar oluşturur.	14
Hepimiz bir milletiz.	8
Aynı kara parçasında yaşayanlardır.	18

Topluluk, toplum, millet tanımlarına öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Tablo 9 incelendiğinde Topluluk toplum millet tanımlarına en çok aynı kara parçasında yaşayan insanlar olduğu, ülkede birlikte yaşayan insanların oluşturduğunu düşünmektedirler.

Katılımcıların topluluk, toplum, millet kavramlarına verdikleri cevaplar “ülkelerde yaşayan insanlar bir araya gelince millet olur topluluk oluştururlar”, “bütün insanlara millet denir”, “aynı dili konuşan aynı ülkede yaşan insanlar topluluğuna millet denir” şeklinde yanıt vermişlerdir.

Bu alt problemimizde elde ettiğimiz bulgular bize bireyin günlük hayatta kültürel aktarımında sosyal bilgiler eğitim müfredatının içeriği olan kavramların kullanımı beklenen düzeyde karşılandığı görülmemektedir. Sosyal bilgiler dersine giren öğretmenlerin müfredat içeriğinde yer alan kavramları anlatırken öğrencinin zihninde oluşması gereken 2017 yeni eğitim programı içeriğinde de yer alan duyuşsal özellikler tam olarak yansıtılmadığından, öğrenci günlük hayatta bilgilerini kullanamadığı görülmüştür. Bir diğer boyut ise, sosyal bilgiler öğretiminde diğer disiplinlerden yeteri kadar yararlanılmadığı tespit edilmiştir. Bireyin bilimsel kavramlara beklenen oranda doğru cevap vermemesi bu durumu açıklayacağı düşünülmektedir. Nitekim birey bilimsel bilgiye tam olarak ulaşmış olsaydı öğrenciler antropoloji kavramlarını, kültürel aktarımın nasıl ders içeriğinde etkili bir şekilde kullanıldığının farkına varır ve bilgi sorularına daha çok doğru sayılacak

cevaplar vermiş olurlardı.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Birinci alt problemde vatandaşlık kavramının tanımıyla ilgili şu sonuca ulaşılmıştır. Öğrencilerin vatandaşlık algısı birbirinden farklıdır. Ulaşılan vatandaşlık algısı ile ilgili tanımlar genel anlamıyla ülkeye ait olduğu, millet bilinci, millete hizmet ve çok çalışmak olduğu şeklindedir. Bu sonuç dikkate alındığında Hablemitoğlu'nun (2012) yapmış olduğu çalışmayla ulaştığı sonuç bireylerin vatandaşlık kavramını topluma uyum ve vatanseverlik olarak ortaya çıkartarak bulgularımız örtüşmektedir. Buna göre öğrenciler kısmen vatandaşlık kavramını kavrayabilmişlerdir.

İkinci alt problemde kültür kavramının tanımıyla ilgili şu sonuca ulaşılmıştır. Öğrencilerin kültür algısı birbirlerinden farklıdır. Ulaşılan kültür algısı ile ilgili tanımlar en çok gelenek ve göreneklerin olduğu, aileden öğrenilen bilgiler olduğu ve insanın gezerek öğrendikleri şeklindedir. Bu sonuçlar dikkate alındığında Oğuz'un (2011) yapmış olduğu çalışmayla ulaştığı sonuç bireylerin kültürü en çok tanımlayanların başında filozoflar, sosyal bilimciler ve antropologlar gelerek ilgili tanımı genellikle gelenek görenekler, çevreye uyum ve davranışlar olarak sonuçlandırmıştır. Bulgular öğrenci tanımları ile uyumaktadır. Bu durum göz önüne alındığında öğrenciler kültür kavramını öğrenmişlerdir.

Üçüncü alt problemde aile kavramının tanımıyla ilgili şu sonuçlara ulaşılmıştır. Öğrencilerin aile tanımları birbirlerinden farklıdır. Ulaşılan aile algısı ile ilgili tanımlar en çok ailenin anne ve babadan bir araya gelerek oluştuğu, aynı evde yaşayanların ve herkesin ailesinin evi olduğu şeklindedir. Bu sonuçlar dikkate alındığında Hallaç & Öz'ün (2014) yapmış olduğu çalışmayla ulaştığı sonuç her bir aile yapısı toplumun üyelerini şekillendiren ve farklılık gösteren varlık şeklindedir. Bulgular öğrenci tanımları ile örtüşmektedir. Bu durum göz önüne alındığında öğrenciler aile kavramını öğrenmişlerdir.

Dördüncü alt problemde insan kavramının tanımıyla ilgili şu sonuçlara ulaşılmıştır. Öğrencilerin insan tanımları birbirlerinden farklı olmuştur. Ulaşılan insan algısı ile ilgili tanımlar yürüeyebilen canlılar olduğu, akli olan varlık, konuşabilen ve yürüeyebilen kitap okuyabilen şeklindedir. Bu sonuçlar dikkate alındığında Esenyel'in (2012) çalışmasında insan soyutlaştırılabilecek bir kavram olmadığı ve başka kavramlar ile birlikte tanımlanabileceğini Aristotelesin sistematikleri ile birlikte yapmıştır. Bulgular öğrenci tanımları ile uyumaktadır. Bu durum göz önüne alındığında öğrenciler tek kavramlar

kullanarak insanı tanımlayamamış aynı zamanda bilgiyi bilimsel bir dil olarak ifade edememişlerdir.

Beşinci alt problemde fosil kelimesinin tanımıyla ilgili şu sonuçlara ulaşılmıştır. Öğrenciler fosil kelimesinin tanımını birbirlerinden farklı yapmışlardır. Ulaşılan fosil kelimesinin tanımı toprağın altındakiler olduğu, sert şeylere denildiği, topraktan çıkan canlı kalıntılarının olduğu şeklindedir. Bu sonuçlar dikkate alındığında Aytek (2017) çalışmasında paleoantropolojinin konularından olan insan ve kalıntılarını inceleyerek belli noktalarda fosil incelemeleri yapmıştır. Ulaştığı sonuç fosillerin insanın evrimini anlattığına dairdir. Bulgularımıza baktığımızda öğrencilerin tanımları ile örtüşmemektedir. Öğrencilerin fosil algısı bilimsel dil olmadan ve kulaktan duyma bilgileri öğrendikleridir.

Altıncı alt problemde Antropoloji ve Antropolog kelimelerinin tanımıyla ilgili şu sonuca ulaşılmıştır. Öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Ulaşılan sonuç Antropoloji ve Antropolog kelimelerini çoğunlukla daha önce duymadıkları ve bir kısmının da bilimsel bir şey olduğu ama ne olduğunu bilmedikleri, antropolojinin ırk bilimi olduğu şeklindedir. Bu sonuçlar dikkate alındığında Işık (2016) çalışmasında Antropolojinin çalışma alanlarını incelemiş ve eğitim alanında çok geniş yer tutabileceğine değinmiştir. Antropolojinin insanın biyolojik evrimini incelemesi ve kültür çalışmalarında insanın (homo symbolicus) hayvan türünden modern insan sürecinde dil, fiziksel gelişim, birikerek artan kültürün etkisi ile insan geçmişle günümüze uyarlanma şekli olarak açıklamıştır. Türkiye’de öğretmenlerin, öğretmen adaylarının lisans öğrencilerinin çoğunun Antropolojiyi “ırk bilimi” olarak tanımladığı sonucuna ulaşmıştır. Bulgular ile örtüşmemektedir.

Yedinci alt problemde demokrasi kelimesinin tanımıyla ilgili şu sonuca ulaşılmıştır. Öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Ulaşılan sonuçlara bakıldığında demokrasi tanımları özgürlüklerini, haklarının olduğu, ülkedeki yaşam şekli olarak ifade edilmiştir. Bu sonuçlar dikkate alındığında Tunç (2008) çalışmasında toplumların gelişme düzeylerine göre farklı anlamlar içerdiği devlette kurum ve kuralların oluşturulması her türlü sorunların çözülmesinde karşılıklı görüşmeyi ifade eder sonucuna ulaşmıştır. Buna göre bulgular farklılık göstermektedir.

Sekizinci alt problemde beşeri ortamın tanımı ile ilgili şu sonuca ulaşılmıştır.

Öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Ulaşılan sonuçlara bakıldığında beşeri ortam tanımını evlerinden oluştuğu, okullarının beşeri ortam olduğu ve doğal yapıdan oluşan yer olarak açıklamışlardır. Bu sonuçlar dikkate alındığında Şengün & Kıranşan (2012) çalışmasında beşeri ortamın insan etkilerini inceleyerek insanın doğal alanını etkilediği ve insan sağlığına etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bulgular örtüşmektedir.

Dokuzuncu alt problemde topluluk, toplum, millet kavramlarının tanımları ile ilgili şu sonuca ulaşılmıştır. Öğrenciler birbirlerinden farklı cevaplar vermişlerdir. Ulaşılan sonuçlara bakıldığında topluluk, toplum, millet tanımını bir ülkede yaşayan insanların oluşturduğu, anne-anneanne-dede'nin oluşturduğu ve herkesin millet olduğu şeklindedir. Bu sonuçlar dikkate alındığında Karadeniz'in (2017) yüksek lisans tezinde ulaştığı bulgular devleti oluşturan unsurun en küçük yapısını millet tamamlar şeklindedir. Bulgularımız örtüşmemektedir.

Sosyal bilgiler eğitim program içeriği 2004-2005 ve 2017-2018 yılları arasında değişen içerikleri ile birlikte bireyde hedeflenen amaçlar incelenmiş olup kavramların sosyal hayatta öğrencilerin bilgi düzeylerini öğrenmeye çalışılmıştır.. Sosyal bilgiler eğitimi alan ve bu eğitimi tamamlayan Kırşehir ili içerisinde eğitim alan öğrencilerden denek grubu oluşturulmuştur. Grupta sadece sosyal bilgiler eğitiminin içeriğinde yer alan ülkemizde de en çok güncel kavramlar teşkil edecek şekilde sorular sorularak kavramların antropoloji disiplininde kültürel aktarımda kullanımı öğrenci görüşleri ile değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bu değerlendirmeler alanda çalışma yapan ve ileride çalışma yapacak olan kişilere birer örnek çalışma olması düşünülmüştür. Alanda çalışan sosyal bilgiler öğretmenleri ve diğer uzman kişilerin öğrenciler üzerinde yapılan bilgi testinden yola çıkarak eksik ya da olması gereken daha etkili öğretim, öğrencilerin bilgi ve merak düzeylerini artıracak şekilde sağlanması konusunda daha önce yapılmayan bir çalışma yapılmak istenmiştir. Bu çalışma alanda daha etkili öğrenme ve öğretmenlerinde antropoloji disiplininden yararlanma ve kültür aktarımındaki kavramlar hakkında fikir sahibi olmaları konusunda yön vermesi amaçlanmıştır.

Sosyal bilgiler eğitim programı ve antropolojinin birbiri ile olan ilişkisini değerlendirmek istenilerek çalışma yapılmıştır. Antropoloji biliminin daha çok

yaygınlaşması ve antropologların çalışmalarını dünyaca bilinen önemli bir bilimsel bilgi olduğunu ve insanın bulunduğu ülkemizde her alanda kullanılması gereken bir yol haritası gibi düşünülerek önemi vurgulanmak istenmiştir. Antropologların insanın evrimsel süreçte var oluşu ile ilgilenmesi ve canlılara ait kalıntıların analiz yapmaları biriken bilginin kültürel aktarımını sağlayan kişiler olduğunu anlatmak istenmiştir. Antropoloji biliminde en önemli kavram insan ve kültürel aktarımdır. Bu kültürel aktarım ve insan kavramı sosyal bilgiler eğitim programında daha çok yer verilmeli ve daha çok öğretmenlerin bilgi sahibi olması ve öğrencilere de aktarmalarının yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Öğretmenlerin insanı konu alan disiplinler hakkında bilgilerinin artması gerektiği öngörülmektedir. Sosyal bilgiler eğitimi, antropoloji disiplini gibi ortak konusu insan ve toplum yapısıdır. Toplumda oluşturulması gereken kişi özellikleri temel eğitim disiplinleri ve yan disiplinler ya da yardımcı disiplinler ile yapılmaktadır. Bu amaç yapılan açık uçlu formlarda sonuçlar beklenen düzeyde çıkmamıştır. Toplumda kazandırılması hedeflenen değerler oranı ve bilimsel bilgi düzeyinin günlük yaşamda kullanılabilirlik düzeyi beklenen oranda çıkmamıştır. Öğrenciye ve bireye yön veren öğretmenlerin ne kadar çok kendilerini bilimsel alanda donanımlı hale getirilirse topluma şekil veren öğrenciler yetiştirebilirler.

ÖNERİLER

- Sosyal bilgiler dersi veren öğretmenlerin, öğrenciler üzerinde bilimsel bilgiye yönelmeleri ve merak etmeleri konusunda teşvik etmeleri gerekmektedir.
- Antropoloji ve Sosyal Bilgiler dersinin ortak sayabileceğimiz noktası insan ve insanı topluma uyarlamak olduğu için öğretmenlerin bu alanda kendilerini donanımlı hale getirmesi gerekmektedir.
- Hayatın her an içinde yer alan insanın, Sosyal Bilgiler dersi kazanımlarını oluşturan bu kavramların daha iyi bilinmesi ve merak edilmesine yönelik öğretmenlerin öncelikle kendilerinin Antropoloji disiplini hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akhan, N. E. & Yalçın A. (Temmuz 2019). Cumhuriyetten Günümüze Sosyal Bilgiler Programlarının Sosyal Bilgiler Öğretim Yaklaşımlarına Göre İncelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 842-873.
- Akkuş, A. & Meydan, A. (Ocak - 2014). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Gezilerinin Tarihi Ve Kültürel Değer Kazandırılmasındaki Önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 402-422.
- Akpınar, M., & Genç, İ. (2017). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının kültür kavramına ilişkin görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(1), 249-268.
- Aksoy, E. (2018). Türk Üniversitelerinde Kültürel Çalışmalar Alanının Kurumsallaşması. *Electronic Turkish Studies*, 13(15).
- Aktepe, V. & Yalçınkaya, E. (2014). Kuram ve Uygulamada Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması. Ankara: Pegem Akademi .
- Akyüz, Y.(2018). Türk Eğitim Tarihi . Ankara: Pegem Akademi.
- Aral, A. (2020). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Eğitimi ve Kültürün Aktarımı Türkiye Örneği. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Doktora Tezi .
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 9(1), 23-28
- Büyüköztürk, Ş. & Çakmak, E. K. & Akgün, E. Ö. & Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2018). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Çarkıt, C. (2020). Ortaokul Türkçe Derslerinde Kültür Aktarımına Yönelik Uygulamalar. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(3), 1380-1389
- Çençen, N. (2014). İlköğretim 6.Ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Türk Halk

Kültürü Öğelerinin Yeri ve Önemi. *Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*,13- 24.

Dağtaş, E. & Yıldırım, O. (2018). Kültürel Emperyalizm Çerçevesinde Tüketim Pratiklerinin Türkiye Basınındaki Yansımalarının Çözümlemesi 24 Kasım 2017:"Kara Cuma" . *Global Media Journal*, 96-125.

Gürel, D. & Çetin, T. (2018). Sosyal Bilgiler Dersi Ve Kültür Aktırımında Edindiği Rol Üzerine Bir İnceleme. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 22- 36.

Güven, U. Z. (2018). Kültür, Gündelik Hayat ve Teatrallik İlişkisi Açısından Performans Antropolojisi. *Antropoloji*, (36), 103-123.

Güven, U. Z. (2018, Sayı 36.). Kültür, Gündelik Hayat Ve Teatrallik. *Antropoloji*.
Çarpar, M. (2012). Çokkültürlü Bir Toplumda Antropolojinin Önemi. *Cu CyprusInternational University*, 47-62.

Işık, S. Y. (2016). Türkiyede Antropolojik Bilginin Yetersizliği Sorunu Ve Öğretmenler. *Folklor ve Edebiyat Dergisi*, 9-27.

Kalaycı, N. & Baysal, S. B. (2020). Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Karşılaştırmalı Analizi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 106-129.

Kamisli, H., & Özonur, M. (2019). Students' Learning Styles in Vocational Education. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 209-220.

Kanat, M. H. (2016). Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği. Ankara: Nobel Akademi.

Kara, B. (2018). Türkiyede Aile Yapısına Etki Eden Dinamikler. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 375-383.

Keçe, A., G., M., & Merey, A. G. Z. (2011). İlköğretim Sosyal Bilgiler Kazanımlarının Sosyal Bilimler Disiplinlerine ve Disiplinlerarası Anlayışa Uygunluğunun Belirlenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(1), 110-139.

- Koçoğlu, E. (2014). Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımlarının Kültürel Yaşam Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öğretmen Algıları. *Mediterranean Journal of Humanities*, 191-205.
- Koçoğlu, E. (2014). Sosyal Bilgiler Dersi Kazanımlarının Kültürel Yaşam Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öğretmen Algıları. *Mediterranean Journal of Humanities* (mjh.akdeniz. edu. tr) IV, 2, 191-204.
- Koçoğlu, E., & Aydın, M. (2017). Alan Uzmanlarına Göre 2017 Sosyal Bilgiler Programının 2005 Programı Çerçevesinde Analizi. *International Journal of Social Science Research*, 61-74.
- Kottak, C. F. (2013). Antropoloji: İnsan Çeşitliliğinin Önemi (Çev: İ. Duyar, O. Özler, U. İçen, D. Atamtürk). Ankara: De Ki Basım Yayım Ltd. Ştr.
- Lewin, R. (2015). Modern İnsanın Kökeni. Ankara: Say Yayınları.
- Meydan, A. (2016). Dünden Bugüne Sebil Yörükleri. Ankara: Pegem Akademi .
- Meydan, A. & Akkuş, A. (2014). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Müze Gezilerinin Tarihi Ve Kültürel Değerlerin Kazandırılmasındaki Önemi. *Marmara Coğrafya Dergisi* Sayı: 29, Ocak, 402-422.
- Meydan, A. & Sarıbaş, M. (2020). Coğrafya Bölümü Öğrencilerinin Çevrimiçi Öğrenmeye Karşı Tutumları. *Türk Coğrafya Dergisi*, 95-106.
- Nazmiye Gürel Cennetkuşu (2016). Kültür Şoku ve Eğitim Öğretim Üzerine Görüşler. *Ekev Akademi Dergisi*, 381-391.
- Oğuz, E. S. (2011). Toplum bilimlerinde kültür kavramı. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 28(2).
- Polat, S. & Çalış, A. (2019). 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Bazı Kavramların Algılanışları ve Kavram Yanılgıları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Özel Sayı:23*, 2057-2072.

- Sağdıç, M. (2019). Türkiye’de Sosyal Bilgiler Eğitiminde Disiplinlerarası Öğretim Yaklaşımının Tarihsel Gelişimi. *Journal of History Culture and Art Research*, 390-403.
- Sever, R. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: Nobel Akademi.
- Şahin, K. (2011). Kültürel yozlaşmaya neden olan bir unsur olarak televizyon. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 243-277.
- Şimşek, A. & Kaymakçı, S. (2015). Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi. Ankara: Pegem Akademi.
- Şimşek, A. & Kuru, G. (2020). 2005 ve 2018 Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Derse Özgü Becerilerin Öğretiminin Karşılaştırılması. *Kastamonu Education Journal*, 2410-2423.
- Tay, B. (2005). Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı ile 2017 Sosyal Bilgiler Dersi Taslak Öğretim Programının Karşılaştırması. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 461-487.
- Tezcan, M. (2008). Kültürel Antropoloji . Ankara: Maya Akademi .
- Turan, S. (2019). 2018 Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Disiplinlerarası Yapısının İncelenmesi. *Journal of Innovative Research in Social Studies*, 166-190.
- Uysal, E. (2004). " Eğitim’e" Felsefi Antropoloji Çerçevesinde Kavramsal Bir Yaklaşım. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 8(2), 81-100.
- Uzunöz, A. & Aktepe, V. (2019). Özel Öğretim Yöntemleri Cilt 1. Ankara: Pegem Akademi.
- Ültanır, G. (2003). Eğitim ve Kültür İlişkisi Eğitimde Kültürün Hangi Boyutlarının Genç Kuşaklara Aktarılacağı Kaygısı. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 291- 309.
- Yalçın, A. & Akhan, N. (2019). Cumhuriyetten Günümüze Sosyal Bilgiler

Programlarının Sosyal Bilgiler Öğretim Yaklaşımlarına Göre İncelenmesi.
Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 843-869.

Yalçın, A. & Aktan, N. E. (2019). Cumhuriyetten Günümüze Sosyal Bilgiler
Programlarının Sosyal Bilgiler Öğretim Yaklaşımlarına Göre İncelenmesi.
Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 842-873.

Yazıcı, H. İnsan ve Kültür. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(2), 277-288.

Yıldırım, A. & Simsek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.
Ankara: Seçkin Yayınevi.

